

VENDIM
Nr.847, datë 29.11.2007

PËR MIRATIMIN E STRATEGJISË NDËRSEKTORIALE TË MJEDISIT

Në mbështetje të nenit 100 të Kushtetutës dhe të pikës 1, të nenit 8, të ligjit nr.8934, datë 5.9.2002 “Për mbrojtjen e mjedisit”, me propozimin e Ministrit të Mjedisit, Pyjeve dhe Administrimit të Ujërave, Këshilli i Ministrave

VENDOSI:

Miraitmin e strategjisë ndërsektoriale të mjedisit, sipas tekstit, që i bashkëlidhet këtij vendimi.
Ky vendim hyn në fuqi pas botimit në Fletoren Zyrtare.

KRYEMINISTRI
Sali Berisha

STRATEGJIA NDËRSEKTORIALE E MJEDISIT
(STRATEGJIA KOMBËTARE PËR ZHVILLIM DHE INTEGRIM)

HYRJE

Strategjia Ndërsektoriale e Mjedisit 2007 është dokumenti bazë që parashtron politikën shtetërore në fushën e mbrojtjes së mjedisit. Qëllimi përfundimtar i hartimit, miratimit dhe zbatimit të tij është plotësimi i detyrimit kushtetues ndaj shtetasve që gëzojnë të drejtën e një mjedisi të shëndetshëm dhe ekologjik, zhvillimit të Shqipërisë në mënyrë të qëndrueshme nepermjet përdorimit racional të pasurive natyrore, ruajtjes së tyre nga ndotja dhe degradimi si dhe promovimit të vlerave mjedisore për t'i kthyer ato në asete të rëndësishme të rritjes së metejshme ekonomike të vendit.

Strategjia Ndërsektoriale e Mjedisit (SNM) është pjesë integrale e Strategjisë Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim. Ajo duhet parë në kontekstin e politikës kombëtare. Shumë nga politikat dhe masat e kësaj strategjie, mbështeten nga programet dhe veprimet të përcaktuara në strategji të ndërsektoriale, siç janë turizmi, energjia dhe bujqësia etj.

Mjedisi si sektor kërkon hartimin e një strategjie “ndërsektoriale”. Kuadri ndërsektorial afroh një trajtim modern dhe të integruar të sektorit mjedisor dhe sektoreve të tjera me ndikim të fortë në cilësinë e mjedisit si transporti, bujqësia, rregullimi i territorit etj. Ky konceptim pranon vendosmërisht përgjegjësinë e ndarë midis shumë institucioneve qeverisëse, të nivelit qendror apo vendor, për mbrojtjen e mjedisit dhe arritjen e një zhvillimi të qëndrueshëm të vendit.

SNM mbështetet nga programe veprimi më të hollësishme që trajtojnë çështje specifike siç janë Strategjia dhe Plani i Veprimit për Biodiversitetin, Strategjia për Zhvillimin e Sektorit të Pyjeve dhe Kullotave, Strategjia e Peshkimit dhe Plani Kombëtar i Administrimit të Mbetjeve. Kjo Strategji Ndërsektoriale për Mjedisin bashkon elementët më të rëndësishëm të këtyre veprimeve në një tërësi të vetme dhe bashkëkohore.

Ministria e Mjedisit, Pyjeve dhe Administrimit të Ujërave falenderon të gjithë aktorët që kontribuan në hartimin e kësaj strategjie. Në mënyrë të veçantë vlerësojmë asistencën teknike dhe financiare të BE, që ndihmuan në hartimin e këtij dokumenti në kuadrin e Programit Cards 2005, Legjislacioni Mjedisor dhe Planifikimi - Shqipëri (ELPA), gjithashtu dhe shoqërinë civile, e cila nëpërmjet komenteve të pasqyruara tashmë në Strategjinë Ndërsektoriale të Mjedisit, kontribuan për të dhënë kësaj strategjie dimensionin e kërkuar.

Strategjia Ndërsektoriale e Mjedisit, e prezantuar në Konferencën Kombëtare, ku morri pjesë dhe kryeministri i Shqipërisë zoti Sali BERISHA është hartuar në përputhje të plotë me standartet e hartimit të strategjive në vendet Europiane.

SNM është diskutuar në tryeza të rrumbullakta me të gjitha Ministritë e Linjës dhe me grupet e interesit. E paraqitur me një gjuhë të thjeshtë dhe me masat që parashikohen të merren, ajo i është shpërndarë dhe publikut të gjerë.

Strategjia përfshin hartimin e politikave sektoriale për mjedisin e integruar, forcimin e sistemit

kombëtar të administrimit të këtyre elementëve natyrore, menaxhimin e integruar të zonave të mbrojtura, ndërmarrjen e politikave për rritjen e sipërfaqeve të gjelbra, politika bashkohore në peshkim, rritjen e shkallës së përdorimit të burimeve të rinovueshme në raport me ato të parinovueshmet.

Kjo strategji parashikon hapat që duhen ndërmarrë për përafrimin e kuadrit ligjor rregullator me atë evropian dhe zbatimin e tij, rritja e prirjes për të transferuar hap pas hapi procesin e administrimit të burimeve natyrore të komuniteti.

Një nga pikat që preket nga kjo strategji është kryerja e vlerësimit të ndikimit në mjedis për veprimtari të ndryshme dhe vlerësimit strategjik mjedisor për plane, programe dhe politika, plotësimi i detyrimeve që rrjedhin nga anëtarësia në marrëveshje ndërkombëtare forcimi i rolit të publikut dhe shoqërisë civile, përbëjnë disa nga drejtimit kryesore të kësaj Strategjie për arritjen e objektivit themelor të lartpërmendur.

Strategjia Ndërsektoriale e Mjedisit ka përdorur si metodologji përfshirjen e Planit të Veprimit në mënyrë të integruar në të gjitha fushat e trajtuara. Nje Plan Veprimi me i detajuar u pergatit nga MMPAU me asistencen e Projektit ELPA dhe perben sot nje dokument shume te rendesishem ne zbatim te kesaj strategjie.

1. Kushtet aktuale dhe monitorimi i mjedisit

Kushtet aktuale në fushën e Mjedisit vlerësohen nepermjet nje sistemi te plote monitorimi qe funksionon ne vendin tone. Ne monitorimin e mjedisit jane angazhuar nje sere institucionesh te cilet monotorojne tregues te ndryshem te mjedisit sic jane uji, ajri, mbetjet, kimikatet, biodiversitetin etj. Mbi bazen e te dhenave te monitorimit botohet njehere ne dy vjet raporti kombetar i gjendjes se mjedisit te cilat sherbejne njekohesisht dhe si te dhena per te ndermarre nisma dhe iniciativa ligjore me qellim te permiresimit te gjendjes se mjedisit. Sistemi i monitorimit vashdon te permiresohet ne drejtim te infrastruktures, pajisjeve, dhe rritjes se frekuancave te matjeve te tregiesve te mjedisit. Mbetet qe ne perputhje me kushtet konkrete te ndermerren hapa te metejshme per permiresimin e tij. Monitorimi i mjedisit eshte pjese e rendesishme e zbatimit te strategjise se mjedisit dhe te arritjes se rezultateve konkrete ne permiresimin e parametrave mjedisore. Kushtet e mjedisit percaktohen gjithashtu duke ju referuar:

1. Gjendjes se mjedisit në lidhje me cilësinë e standardeve kombëtare, evropiane (Standarteve Evropiane të Cilesise - SEC) dhe ndërkombëtare – rezultatet e monitorimit tregojnë mospërputhje me këto standarde në një numër komponentësh mjedisorë përfshirë ajrin dhe ujin.

2. Shkalles se ndikimit mjedisor te aktiviteve te ndryshme – me përjashtim të prodhimit të energjise lektrike, niveli i ndikimit mjedisor për njësi të aktivitetit është përgjithësisht i lartë.

3. Nivelit te shpenzimeve dhe efikasitetit te tyre ne mbrojtjen e mjedisit dhe të parandalimit të degradimit mjedisor – niveli i shpenzimeve si i atyre publike ashtu edhe private është i ulët dhe efikasiteti i këtij shpenzimi eshte serish i ulet.

4. Shkalles se përputhjes midis legjislacionit shqiptar dhe atij European në fushën e mjedisit – ka një nivel përputhjeje mesatar.

5. Nivelin i zbatimit (ose përputhjes) të këtij legjislacioni – ligjet per mbrojtjen e mjedisit nuk imponohen ose nuk zbatohen mirë.

1.1 Gjendja e Mjedisit

Gjendja e mjedisit në Shqipëri mund të gjykohet duke ju referuar gjendjes se perberesve të ndryshëm mjedisore përfshirë:

- **Ajri** – përputhja me standardet e cilësisë së ajrit
- **Uji**
- *Arritja e standarteve per ujin e pijshëm*
- *Arritja e standarteve te ujit për larje*
- *Përputhja me objektivat e cilësisë së ujërave sipërfaqësore, përfshirë këtu edhe elementët e cilësisë biologjike*
- *Përputhja e standardeve të ujërave nëntokësore dhe tendencave te perqendrimit te ndotesve*
- *Përputhja e ujërave detare me objektivat ekologjike*
- **Burimet ujore** – përqindja e burimeve ujore që shfrytëzohen aktualisht.
- **Mbrojtja e Biodiversitetit** – numri i llojeve të rrezikuara, përqindja e llojeve të mbrojtura, përqindja e territorit shtetëror që mbrohet, përqindja e zonave të mbrojtura.
- **Pyjet dhe kullotat** – ruajtja e habitateve pyjore dhe kullimore natyrore apo te transformuara

nga njeriu

- **Burimet peshkore** – ruajtja e pasurise llojore dhe sasise se resurseve peshkore
- **Toka** – reduktimi i niivelit te erozionit dhe ndotjes së tokës
- **Zhurmat** – përputhja me kufijte e pranuar të zhurmës
- **Peizazhi dhe trashëgimia kulturore** – Ruajtja e vlerave pejzazhore dhe e trashëgimise kulturore te lidhur me natyren dhe biodiversitetin

1.1.1 Cilësia e ajrit

Rezultatet e cilësisë së ajrit të monitoruar gjatë vitit 2006 tregojnë se normat e cilësisë së ajrit per dy parametra (LNP dhe PM10) nuk janë arritur në shumicën e zonave urbane (Tab. 1) nderkohe qe situata vazhdon te jete e qete nga pikpamja e parametrave te tjere te monitoruar (SO₂, NO₂, Ozoni dhe Pb), te cilat vazhdojne te mbeten brenda niveleve te lejuara nga normat. Një nga burimet kryesore të ndotjes së ajrit në zonat urbane është transporti rrugor i automjeteve. Planifikimi i deritanishem urban ka rritur problemet e trafikut nderkohe qe reduktimi i hapesirave te gjelbra ne qytete ka pakesuar thithjen e dioksidit te karbonit. Automjetet aktuale në Shqipëri janë relativisht të vjetra ndersa numri i tyre ne rritje.

Shkarkimet nga automjetet (PM10) dhe pluhuri (LNP) që krijohet nga rrugët urbane të pashtruara dhe ndërtimet e ndryshme kontribuojnë shumë në ndotjen e ajrit duke shkaktuar probleme te frymëmarrjes, sidomos tek moshat shumë të reja dhe të moshuarit. Industria gjithashtu kontribuon në shkallë të lartë në ndotjen lokale. Përqendrimet e lëndëve ndotëse janë më serioze në Tiranë dhe Elbasan, ku ndotësit kryesorë ne disa pika te qyteteve janë të niveleve dy deri në pesë herë më të mëdha se nivelet e lejuara.

Tabela 1 – Mesataret vjetore të cilësisë së ajrit ne qytetet kryesore te vendit

2006 µg/m3	Tirana					Durrësi	Elbasani			Fieri	Korça	Shkodra	Vlora	Normat Shqiptare
LNP	249	292	171	754	224	201	179	235	159	219	172	213	187	140
PM ₁₀	116	137	84	369	108	93	79	117	73	106	82	100	86	70
SO ₂	22	26	18	31	22	19	19	28	18	24	17	18	16	60
NO ₂	30	36	23	55	27	24	21	28	18	25	20	21	23	60
Ozoni	102	102	106	102	104	106	100	102	101	105	94	103	107	120
Pb	0.3	0.32	0.24	0.49	0.26	0.28	0.27	0.32	0.22	0.29	0.18	0.28	0.24	1

1.1.2 Rezervat Ujore dhe Cilësia e Tyre

Burimet e përgjithshme, të ripërtëritshme, të ujit në Shqipëri llogariten të jenë rreth 13 300 m³ për njeri në vit. Këto burime përdoren për qëllime urbane, industriale dhe bujqësore si edhe për sigurimin e prodhimit të energjisë elektrike nga hidrocentralet. Ujrat sipërfaqësore dhe ato nëntokësore janë të lidhur dhe varen nga njëri tjetri, por konsiderohen burime të ndara.

Uji i pijshëm akoma nuk sigurohet për gjithë vendbanimet dhe gjatë gjithë kohës. Cilësia e ujerave në jo pak raste nuk përputhet me standardet Evropiane.

Të dhënat mbi ujërat nëntokësore janë të pamjaftueshme për të paraqitur një vlerësim tërësor për gjendjen aktuale. Sidoqoftë, mbishfrytëzimi i burimeve në zonat bregdetare dhe ndotja e shtresave te cekta ujore njihen se dy dukuri qe hasen në një sere zonash.

Monitorimi i cilësisë së ujërave sipërfaqësorë është i pamjaftueshëm për të paraqitur një vlerësim të plotë te situates se vendit. Sidoqoftë, të dhënat që kemi në dispozicion flasin për një ndotje serioze të ujërave sipërfaqësore në mënyrë të veçantë të atyre që ndodhen në afërsi të burimeve të mëdha të ndotjes si: qyteteve, zonave industriale ekzistuese, komplekseve të dikurshme industriale dhe atyre të nxjerrjes dhe përpunimit te mineraleve.

Ne kuader te projektit te Manaxhimit te Burimeve Ujore (B.B Nentor 2004-dhjetor 2008) eshte parashikuar mbeshtetje per rehabilitimin selektiv te sistemit te monitorimit te sasise se ujit te

siperfaqes dhe hidrometrik, qe trajtohet nga Instituti Hidrometrologjik dhe rjetit monitorues hidrogeologjik qe monitorohet nga SH.GJ.Shqiptar. Projekti do te siguroje paisje hidrometrike per IHM dhe piezometra per SH.GJ.SH.

Niveli i permbushjes se standardet e ujit per larje eshte mesatar deri i ulët. Ne pergjithesi vlerat minimale dhe maksimale te indikatorëve te ndotjes fekale rezultojne brenda normave te rekomanduara. Vlerat verore ne disa pika te vecanta monitorimi nuk perputhen duke mos arritur keshtu standardet e percaktuara nga legjislacioni i Bashkimit Evropian. Ndotja bakteriologjike eshte me e theksuar ne vendet ku shkarkohen ujerat e perdorura urbane.

1.1.3 Larmia Biologjike

Sot 10.4 % e territorit te vendit apo 303,000 ha, gezon sot statusin e Zones se Mbrojtur. Megjithate, ky rrjet kombetar i perbere nga 802 zona prej te cilave 750 jane Monumente Natyrore, eshte tepër i vogël për të pasur një ndikim efektiv afatgjatë në mbrojtjen e biodiversitetit. Për krahasim vlen të theksohet se 18% e territorit të Shteteve Anëtare të BE është percaktuar në rrjetin e Natura 2000. Madje shumë specialiste e konsiderojnë këtë sasi të pamjaftueshme. Per me teper mbulimi aktual i zonave të mbrojtura është i shperndare ne menyre te pabarabartë dhe nuk perfaqëson tipet e ndryshëm të habitatit që ekzistojnë në vend.

Niveli i mbrojtjes i arritur në shumë zona të mbrojtura nuk është as i përshtatshëm dhe as i mjaftueshëm. Ne shume prej tyre jane mjaft te perhapura format e paligjshme te shfrytezimit si prerjet dhe demtimet e fondit pyjor dhe kullosor, gjuetia dhe demtimi i botes shtazore apo dhe ndertimet.

Nje analize e statusit te ruajtjes se llojeve bimore dhe shtazore ka treguar se ne Shqiperi numerohen sot gjithsej 936 lloje te kercenuara ose 18.7 % e te gjitha llojeve bimore dhe shtazore te verejtura ne territorin e vendit. Prej tyre 575 lloje i perkasin botes shtazore dhe 361 te tjere botes bimore. Nder llojet e faunes me te kercenuarit paraqiten grupet qe qendrojne ne majen e zinxhirit ushqimor ku spikasin gjitarët dhe shpendët. Nder llojet bimore duket se bimët enezore me 329 lloje te kercenuara mbeten grupi me status me te pafavorshem te ruajtjes.

338 lloje kafshesh dhe 308 lloje bimesh figurojne sot te mbrojtura nga legjislacioni vendas. Shumica e tyre jane te kercenuara si ne rang global ashtu dhe lokal.

1.1.4 Pyjet dhe kullotat

Pyjet dhe kullotat mbulojne sot rreth 1,5 milion hektare ose 52% te siperfaqes totale te Shqiperise. Mbeshtetur ne te dhenat kadastrale te vitit 2005, pyjet zene mbi nje milion hektare ose 36% te siperfaqes totale te Shqiperise.

Edhe pse statistikat e kohëve të fundit tregojnë se kjo sipërfaqe është relativisht e qëndrueshme, prodhimtaria e saj eshte zvogeluar si pasoje e prerjeve mbi mundesine e shfrytezimit para vitit 1992 si dhe e prerjeve te paligjshme gjate dekadës se fundit.

1.1.5 Burimet peshkore

Shqiperia ka nje potencial te rendesishem te burimeve natyrore te cilat krijojne nje numer te madh mundesish per zhvillimin e aktivitetit te peshkimit. Ky potencial bazohet ne pasurine e madhe te ujerave perfshire ujerat bregdetare, liqenet, lumenjte, lagunat, rezervuaret etj.

Sot peshkimi perballet me dëmtimin e rezervës peshkore në përgjithësi, në mënyrë të veçantë për peshqit me vlera ekonomike, gjë që ka sjelle ndryshim të strukturave të rezervës peshkore dhe luhatje të prodhimit.

Ka akoma aktivitetet te peshkimit te palicensuara dhe rregullat e peshkimit nuk zbatohen ende si duhet. Problemet përfshijnë përdorimin e tepruar të rrjetave fundore që dëmtojnë habitatet detaret dhe te rrjetave të imta qe demtojne te gjitha breznite peshkore.

Ujerat ruajne ende cilesi te mire per peshkim megjithe ndotjen e verejtur ne disa pika te ujerave bregdetare apo te brendshme. Bimesia nënujore, aq e rëndësishme për riprodhimin e peshkut, po dëmtohet nga përdorimi i metodave të papërshtatshme të peshkimit si edhe nga ndryshimet në cilësinë e ujerave ku shkaktare kryesor mbetet hedhja e inerteve ne vijen bregdetare e sidomos ne bregdetin e Jonit.

1.1.6 Tokat

Erozioni i tokës njihet gjerësisht si një problem madhor që shkaktohet nga praktikat e

paqendrueshme bujqësore, kullosore apo dhe shfrytëzimi pa kriter i pyjeve. Shqiperia eshte nje nder vendet mesdhetare me shkalle te larte te erozionit i cili varion nga 21,4 ton/ha ne ne 34,7 ton/ha ne vit.

Humbja e tokes ne brigjet e lumenjve, si pasoje edhe e shkaterrimit te veprave mbrojtese, perben nje shqetesim te madh per komunitetet perreth tyre, pushtetin lokal dhe ate qendror.

Rreth 140 mije ha toke rrezikohen sot nga shkarjet. Nder rrethet dhe rajonet qe jane me te rrezikuar permendim Korcen (10 000 ha), Elbasanin (8 400 ha), Beratn (7 580 ha), Dibren (5 300 ha) dhe Tiranen (5.100 ha).

Nivelet e ndotjes kimike janë të ulëta në shumicën e tokave bujqësore. Sidoqoftë sipërfaqe te medha tokash te kontaminuara nga industria mbeten ende te parehabilituara. Madje disa nga këto zona janë populluar keto vitet e fundit me te ardhur nga zona te tjera te vendit te cilet kane ndertuar vendbanime dhe jane keshtu te ekspozuar ndaj rreziqeve te shumta te lidhura me pranine e ndotesve te ndryshem ne keto terrene.

1.1.7 Zhurmat

Zhurmat jane nje problem i zakonshem urban. Burimet e tyre kryesore jane transporti, ndertimet, industria dhe disa aktivitete tregtare si lokalet dhe klubet. Niveli max i lejuar per zhurmat ne kryqezime me fluks te madh levizje eshte 60-65 dB ditën dhe 40-45 dB natën. Ne 6 nga 8 qytete te monitoruara per zhurmat ne vitin 2005 kapercehet lehte niveli maksimal i lejuar. Gjate nates, norma maksimale e lejuar prej 45 dB kapercehet vetem ne Tirane me 32.2%, ne Durres me 10% dhe ne Elbasan me 1%.

1.1.8 Peisazhi dhe Trashëgimia Kulturore

Ndikimi i zhvillimit mbi vendet e trashëgimise kulturore, perfshihet zakonisht ne kriteret e Vleresimit te Ndikimit ne Mjedis. Monumentet e Trashëgimise Kulturore mbrohen ne baze te Ligjit Nr.9048, dt. 07.04 2003. Megjithate ky ligj ka mangesi sepse nuk i shikon monumentet brenda konteksit mjedisor. Ka shumë raste të monumenteve të trashëgimise kulturore që po dëmtohen megjithë ekzistencen e ligjit ne fjale.

1.2 Ndikimi ne Mjedis i Veprimtarive te Zhvillimit

Aktivitetet aktuale perfshijne :

- Zhvillimin Urban përfshirë zhvillimin dhe përdorimin e pronës private dhe tregtare,
- Industrine përfshirë minierat, industrinë përpunuese,
- Transportin rrugor, hekurudhor dhe ajror,
- Bujqësinë, shfrytëzimin e pyjeve, kullotave dhe burimeve peshkore,
- Energjine, prodhimin dhe shpërndarjen e elektricitetit,
- Turizmin përfshire zhvillimin e aseteve turistike dhe përdorimin e burimeve turistike.

Por duhet theksuar se ndikimet madhore ndaj mjedisit vazhdojne te shkaktohen sidomos nga një numër aktiviteteve të mëparshme, sidomos ndermarrjet e mëparshme industriale dhe të nxjerrjes së mineraleve.

1.2.1 Zhvillimi Urban

Spektori i ndertimit eshte zhvilluar shume keto dy dekadave të fundit. Ndonëse ky aktivitet është përqendruar kryesisht në zonat ekzistuese urbane dhe në zonat bregdetare, një numër i madh banesash është ndërtuar në zonen fushore bregdetare ne trajte te ndertimeve te shperndara në ngastra te vogla toke. Ky “bum në ndërtim” është planifikuar dhe rregulluar ne menyre te dobet. Një numër i madh ndërtimesh janë kryer në mënyrë informale dhe pa lejet e duhura. Në praninë e praktikave të tilla te zhvillimit, shpenzimet për sigurimin e infrastrukturës komunale për mbrojtjen e mjedisit, veçanërisht për grumbullimin e trajtimin e ujërave të mbetura dhe grumbullimin dhe hedhjen e mbeturinave të ngurta, janë piksepari tepër te vështira dhe shumë më te shtrenjta sesa mund të ishin në rast se zhvillimi do te kryhej ne menyre te perqendruar dhe te planifikuar. Sigurimi i shërbimeve të tilla pengohet gjithashtu nga mungesa e mjeteve financiare brenda vete sektorit publik.

Zhvillimi aktual urban shkakton perkeqsimet e rëndësishme mjedisore të :

- Cilësisë së ajrit – Clirim i pluhurit nga ndërtimet, emetime nga gjeneratorët, emetime nga

pajisjet për ngrohjen e shtëpive, reduktim të hapsirave të gjelbra dhe emetime të rritura nga trafiku i perkeqsuar,

- Sasise të burimeve ujore – nxjerrja e ujit nuk bëhet siç duhet, shkalla e humbjeve në shumë nga sistemet e shpërndarjes vlerësohet deri në 75%,

- Cilësia e ujit – ekziston një infrastrukturë e pamjaftueshme e grumbullimit të ujërave të përdorura, rrjedhje nga kanalet e ujërave të zeza dhe shumë pika shkarkimi komunikojnë me sistemet e kullimit të ujërave sipërfaqësore, gjithashtu ekziston edhe një mungesë e përgjithshme e trajtimit të ujërave të mbetura, ndonëse me ndihmë të jashtme janë ndërtuar disa impiante për këtë qëllim – mungesa e grumbullimit dhe trajtimit të përshtatshëm të ujërave të mbetura nuk përputhet si me kërkesat ligjore Kombëtare dhe ato Evropiane.

- Peizazhi – zhvillimi i parregullt ka shpesh në krijimin e vendbanimeve të shpërndara gjë që sjell një reduktim të dallimit midis zonave urbane dhe rurale dhe zhvlerësimin e vlerave të peizazhit.

Ndikimi mjedisor i zhvillimit urban në kushtet aktuale është relativisht i lartë në krahasim me standardin e jetesës.

1.2.2 Industria

Niveli i aktivitetit industrial është shumë më i ulët se në dekadat e mëparshme. Megjithatë, ndikimi i aktiviteteve që kanë mbetur dhe i të rejave që janë krijuar është i lartë në krahasim me rendimentin e prodhimit. Kështu për shembull, informacioni i paraqitur në Konventën Kuadër të Kombeve të Bashkuara për ndryshimet klimatike tregon se shkarkimet e dioksidit të karbonit CO₂ për banorë janë shumë më të ulëta se në shumicën e vendeve të industrializuara, por shkarkimet e CO₂ për njësi të PBB janë shumë më të larta sesa ato të vendeve të industrializuara.

Ndërmarrjet e vogla dhe të mesme (SME) janë normalisht të varura nga infrastruktura komunale përse i takon shërbimeve të ujërave të përdorura dhe mbeturinave të ngurta. Sidoqoftë, në mungesë të një infrastrukture të tillë, siç u diskutua më sipër, SME kanë dy opsione bazë: Ose të investojnë shumë në pajisjet e tyre të kontrollit të ndotjes duke bërë në këtë mënyrë që të jenë më pak konkurruese ose ato mund të vazhdojnë të ndotin duke tejkaluar normat e ndotjes.

Për industrinë e mëdha është siguruar një farë përparimi përfshirë edhe sigurimin e përmirësuar të trajtimit të ujërave të mbetura në rafinerinë e Ballshit si dhe instalimin e filtrave të pluhurit në fabrikën e çimentos së Elbasanit. Megjithatë rafineria e Ballshit dhe në përgjithësi industria e naftës mbeten në përgjithësi joefikase dhe të vjetruara duke sjellë nivele të larta të dëmtimit të mjedisit (shkarkimet në ajër, firo, rrjedhje dhe shkarkime në ujë) për njësi të prodhimit.

Industria e ndërtimit, përfshirë edhe furnizuesit e lëndëve të para është rritur me shpejtësi të madhe gjatë viteve të fundit. Performanca mjedisore e kësaj industrie është shumë e keqe pasi ka shumë vende ndërtimi që shkaktojnë nivele të larta shqetësimesh në formën e zhurmës, pluhurit, shqetësimeve të përgjithshme siç është për shembull dëmtimi në vende të ndryshme të rrugëve.

1.2.3 Transporti

Transporti dominohet nga ai rrugor. Niveli i transportit hekurudhor është i ulët dhe nuk parashikohet të rritet¹. Volumi i trafikut ajror është gjithashtu relativisht i ulët në krahasim me shumicën e vendeve Evropiane por ai parashikohet të rritet.

Ndikimet kryesore mjedisore që shkaktohen nga transporti shoqërohen me zhvillimin dhe shfrytëzimin e rrugëve. Ndonëse rrjeti rrugor aktual është relativisht i vogël dhe i rrallë në krahasim me vendet e tjera Evropiane, në vitet e ardhshme është planifikuar të investohet në shumë rrugë të reja dhe në zgjerimin e permiresimit të atyre ekzistuese. Kjo politike do të ketë ndikime të tjera mbi peizazhin dhe biodiversitetin.

Pronësia e mjeteve të transportit (57 mjete për 1000 banorë) në Shqipëri është e ulët në krahasim me shumicën e vendeve Evropiane (Vendet e Agjensisë Evropiane të Mjedisit EEA: mbi 350 për 1000 në vitin 2000). Po ashtu, numri i kilometrave për person është gjithashtu i ulët. Megjithatë, transporti po shkakton ndikime serioze në zonat urbane. Në mënyrë të veçantë cilësia e ajrit në qendrat kryesore urbane është mjaft e perkeqsuar dhe kjo shkaktohet kryesisht nga nivelet e larta të

¹ Plani Kombëtar i Transportit Shqipëtar, 2004

shkarkimeve për kilometer që krijohen nga:

- Cilësia e dobët e karburantit të përdorur – standardet e tanishme të karburantet për automjetet janë më pak të rrepta se sa standardet e BE megjithë Vendimin e Keshilit të Ministrave Nr. 147 Dt. 21.03.2007 i cili vendos 1 janarin 2011 si date limit të futjes së standardeve të plota evropiane për karburantet,

- Moshë mesatare relativisht e madhe e mjeteve të transportit (mbi 10 vjet) në krahasim me mesataren e vendeve të BE që është 7.1

- Përdorimi i automjeteve të mëdha dhe më pak efikase

- Mirëmbajtja jo e mirë e automjeteve – ndonëse janë futur sistemet e testimit të automjeteve duhet theksuar se kontrolli i shkarkimeve të automjeteve nuk është aq i rreptë sa ato të kërkesave Europiane dhe nuk zbatohet siç duhet.

- Menaxhim i efikas i trafikut që shpie në dyndje dhe në kohë qëndrimi të gjatë.

- Kushte të këqija të rrugëve që shpie në amortizimin e shpejtë të automjeteve.

1.2.4 Bujqësia

Intensifikimi i bujqësisë konsiderohet ende i ulët krahasuar me dekadat e mëparshme. Konsumimi i plehut dhe pesticideve është relativisht i vogël dhe përdorimi i ujit për vaditje është më i ulët se në kohët e mëparshme. Megjithatë, janë bërë investime të konsiderueshme në rrjetet e rindërtimit të sistemeve të vaditjes dhe kullimit. Qysh nga viti 1994 kanë filluar programet për rehabilitimin e infrastruktures së ujitjes, kullimit dhe mbrojtjes nga permbytja të financuara nga Banka Botërore, krahas investimeve të vazhdueshme të buxhetit të shtetit. Ekziston gjithashtu potenciali për riintensifikimin e sektorit bujqësor që i nënshtrohet zhvillimit të një tregu të lirë për tokën.

Aktiviteti bujqësor aktual, që vazhdon të krijojë probleme, ka të bëjë me praktika të papërshtatshme të plugimit të shpateve, të cilat rrjedhimisht shkaktojnë erozion të mëtejshëm, kontroll të dobët të sistemit të vaditjes, e për pasojë shpërdorim të ujit. Copëzimi i tokave si rezultat i presioneve të urbanizimit dhe ndryshimeve në pronësinë e tokave ka penguar modernizimin e sektorit.

Për më tepër, shfrytëzimi i varieteteve vendase po vjen duke u pakësuar.

1.2.5 Energjia

Sasia më e madhe e energjisë prodhohet nga hidrocentralet elektrike. Ky është një burim i pastër i energjisë dhe ka nivele të ulëta të dëmtimit të mjedisit. Megjithatë kapaciteti i prodhimit është i pamjaftueshëm për të përmbushur të gjithë nevojat e vendit gjatë gjithë vitit. Kjo ka shpër në periudha relativisht të gjata të mungesës së energjisë gjatë viteve të fundit. Konsumatorët vendas i janë drejtuar shfrytëzimit të sistemeve ndihmëse në formën e gjeneratorëve me naftë për furnizimin e banesave të tyre ose aktiviteteve tregtare. Këta gjeneratorë shtojnë nivelin e shkarkimeve në ajër në zonat urbane. Kështu pra ekziston një nevojë e identifikuar qartë për kapacitete të reja për prodhimin e energjisë.

Sistemi i shpërndarjes së elektricitetit ka nevojë për modernizim dhe në sistemin ka shumë lidhje dhe ndërhyrje të parregullta.

Përdorimi i elektricitetit për frymë të popullsisë përse i përket mesatares është relativisht i ulët (1 427 kWh konsum elektriciteti në 2003 në krahasim me mbi 5 000 në Itali). Megjithatë, kërkesa po shtohet me shpejtësi (1 165 kWh më 2000)¹.

Nivelet e efikasitetit të energjisë janë relativisht të ulëta. Në veçanti, ndërtesat janë të izoluar keq dhe shumë pajisje, siç janë ajri i kondicionuar dhe frigoriferët, kanë efikasitet teknik të ulët.

1.2.6. Pylltaria

Para vitit 1990, pjesa më e madhe e pyjeve të prerë përdorej për industrinë e përpunimit të drurit. Sot struktura e përdorimit ka ndryshuar me pjesën më të madhe të lëndës drusore të përdorur si lëndë djegëse për konsum shtëpiak.

Efekt kryesor në mjedis të aktiviteteve të pa ose të keq-administruara pyjore është erozioni i tokës që sterilizon zonat të mëdha malore dhe dëmton cilësinë e ujit duke shtuar ngarkesën e tij me sedimente. Humbja e sipërfaqes së mbuluar me dru, ndikon gjithashtu, shumë negativisht në dëmtimin e biodiversitetit duke zhdukur shumë habitate për një mori llojesh të botës bimë dhe shtazore.

1.2.7. Peshkimi

Sektori i peshkimit është ende një peshe e vogël në ekonominë shqiptare. Konsumi i produkteve të peshkut është relativisht i ulët, rreth 3.3 kg/frymë në vit, krahasuar me mesataren e vendeve të

¹ Të dhëna nga Agjencia Ndërkombëtare e Energjisë Atomike

Mesdheut qe llogaritet ne 15.1 kg/fryme.

Flota e peshkimit dominohet nga anijet fundore me 68% te totalit. Anijet e peshkimit pelagjik zene 6% te flotes ndersa pjesa tjeter zhvillon peshkim selektiv me grepa dhe mrezha. Gatishmeria teknike e flotes se peshkimit vleresohet rreth 50%. Ne peshkimin detar ne vitin 2005 jane te rregjistruar 821 peshkatore, kundrejt 754 te vitit 2004.

Peshkimi ne lagunat bregdetare (me sipërfaqe prej 10.000 ha) eshte nje aktivitet mjaft i zhvilluar, me një rendiment peshkor që varion nga 42-97 kg/ha. Prodhimi mesatar vjetor para viteve 90 ishte 6500 kv ndersa sot eshte 4200 kv. Sistemet lagunore vuajne sot prishjen e ekuilibrave hidrologjike te komunikimit me detin dhe furnizimit me uje te embel.

Peshkimi ne ujerat e brendshem (rreth 600 rezervuare te bujqesise) zhvillohet nepermjet ripopullimit te tyre me rasate te krapit, ballgjerit, amurit etj. dhe rritjes ne kushte ekstensive. Vetem ne tre liqenet kryesore te vendit (Liqeni i Shkodres, Pogradecit dhe Prespes) punosohen sot afro 750 peshkatore.

Aktualisht sot nga aktiviteti i marikulturës prodhohet rreth 14 000 kv midhje, 3000 kv koce dhe levrek dhe 50 kv karkalec. Gjithashtu troftikultura ka marre nje zhvillim te ndjeshem. Në vitet e fundit janë ndërtuar 85 ekonomi me një kapacitet prodhues prej rreth 8500 kv. Ekonomitë e ndërtuara kanë madhësi të ndryshme nga ekonomi familjare prej 5 kv. deri në ato industriale deri në 500 kv. Por rritja e prodhimit te akuakultures shoqerohet me rritje te ndotjes se ujit si nga lëndët ushqyese të shtuara.

Peshkimi artizanal (tradicional) shtrihet gjate gjithë bregdetit shqiptar, ne te gjithë vijen bregdetare. Kjo kategori peshkimi shfrytëzon zonen e cektines deri ne 2-3 milje larg nga bregu i Adriatikut dhe 1 milje nga bregu i Jonit, gjithmone ne vartesi te struktures se bregut. Ky lloj peshkimi karakterizohet nga nje shtrirje kapilare gjate bregdetit si per aktivitetin e zenies se peshkut ashtu dhe per ankorimin e varkave. Fuqia motorike mesatare e varkave apo sanalleve nuk i kalon 15 HP. Ne kete sektor punesohen sot 500-600 peshkatore artizanale.

Peshkimi ne Shqiperi ne vitin 2006 kundrejt vitit 2005 ka pasur nje rritje prej 14.9%. Ne kete rritje peshkimi detar ka nje peshe pre 10% akuakultura nje dyfishim te prodhimit, prodhimi i midhjeve 8.8% etj.

Megjithese kemi nje rritje te prodhimit te peshkut prodhimi eshte i barabarte me rreth 74% te prodhimit te paraviteteve '90. Peshkimi fundor ka arritur ne te njejat nivele te vitit '90 por renie te konsiderueshme kane pesuar pelagjiket e vegjel.

Aktualisht ne Shqiperi vlere e prodhimit te peshkimit nga zeniet dhe akuakultura, llogaritet ne rreth 40 milion USD. Ne totalin e vlere rreth 22 milion USD e perben peshkimi ne det, bregdet dhe ujera te brendshme, rreth 8 milion USD akuakultura dhe pjesa tjeter midhjet. Ne kalimin qe ky prodhim ben ne te gjithë zinxhirin e marketingut, ne shitje me pakice, vlere e tij rritet nga 10-30% ne vartesi te llojit te peshkut.

Industria perpuese e produkteve peshkore karakterizohet nga rritja e investimeve dhe te punesimit. Produktet e perpunuara jane per eksport dhe tregun vendas. Bilanci tregtar i import eksportit te produkteve peshkore eshte pozitiv ne vlere. Industria perpunuese kap sot nje vlere eksporti prej 16 milion USD.

Sektori peshkimit demtohet nga peshkimi ilegal dhe i paraportuar. Ky lloj peshkimi eshte real, riciklohet vazhdimisht dhe rrit ndjeshem problemet ne sektorin e peshkimit. Ka shume dimensione dhe motive por me e dukshmja eshte ajo ekonomike.

1.2.8 Gjuetia

Gjuetia e shpendeve dhe gjitareve mbetet nje shqetesim i madh dhe i keqkontrolluar i cili demton perpjeket e ndryshme per ër menaxhimin e biodiversitetit. Gjate 10-15 viteve te fundit jane pajisur me arme gjahu 75 mije persona nderkohe qe vetem 17 mije prej tyre jane anetare te shoqatave te gjuetareve dhe peshkatoreve sportive. Prania e nje numri te madh dhe te paregjistruar te armeve te gjahut eshte sigurisht nje faktor qe ndikon negativisht ne ruajtjen e larmise biologjike.

Si pasoje verëhet nje renie e numrit te pergjithshem te llojeve dhe abundances se tyre, renie me e theksuar sidomos per speciet autoktone objekt gjuetie si thelleza e malit dhe lepuri i eger. Edhe gjuetia e shpendeve te ujit shtegtare pertej kuotave ditore ka padyshim nje impakt negativ te dukshem ne popullatat e tyre dhe prishje te ekuilibrave mjedisore ne ekosistemet bregdetare dhe liqenore.

Gjuetia e paligjshme ndikon gjithashtu ne shqetesimin e llojeve qe nuk jane objekt gjuetie dhe zhvendosjen e tyre ne zona te tjera ne kerkim te qetesise duke sjelle keshtu dhe ndryshim te zonave te

perhapjes se tyre.

1.2.9 Turizmi

Një numër aktivitete të shoqëruara me industrinë e turizmit, po ndihmojnë në ndikime të ngjashme si dhe ato të zhvillimit urban, në mënyrë të veçantë në zonat bregdetare dhe buzliqenore.

Kjo industri karakterizohet nga një numër i madh zhvillimesh të planifikuara keq, të cilave u mungon infrastruktura komunale e përshtatshme, veçanërisht grumbullimi dhe trajtimi i ujërave të mbetura dhe mbetjeve urbane.

1.2.10 Aktivitete të mëparshme industriale

Toka e ndotur në qendrat industriale të braktisura, ndërmarrjet minerare dhe vendet ku hidheshin dikur mbeturinat industriale mbetet ende një problem madhor për mjedisin.

Në vitin 2000, PKBM 1-ja (Program i Kombeve të Bashkuara për Mjedisin) analizoi kushtet e një sërë zonave industriale nga më të ndoturat në Shqipëri. Përfundimet e këtij projekti, identifikojnë qartë ndotjen serioze aktuale dhe rreziqet që i kanosen shëndetit publik në te pakten 9 zona të vendit ndotje e cila paraqet rrezikshmeri të lartë sidomos nëpërmjet ndotjes së ujit.

Megjithatë nderhyrjet në disa prej zonave, shumica e tyre vazhdojnë të përbëjnë një kërcënim për shëndetin publik. Vendet e hedhjes së mbeturinave të rrezikshme nuk janë siguruar me masat e mbrojtjes mjedisore dhe menaxhohen relativisht keq.

1.2.11 Mbeturinat

Niveli i tanishëm i prodhimit të mbeturinave të ngurta për frymë të popullsisë nuk dihet saktësisht meqenëse shumica e shërbimeve të grumbullimit dhe hedhjes së tyre nuk kanë pajisje të peshimit. Megjithatë prodhimi i mbeturinave të ngurta urbane dhe inerte arrin një mesatare prej 550 kg për frymë të popullsisë në vit në zonat urbane dhe 170 kg për frymë të popullsisë në vit në zonat rurale².

Prodhimi total i mbetjeve urbane për 2006 ka qenë afro 722 000 ton, ku vendin e para midis qarqeve sipas rradhës i zene Tirana (225 190 t), Durrësi (78 872t), Fieri (73 712 t), Elbasani (66518 t), Vlora (59 808 t), Korça (53 749 t), Shkodra (48 668 t) etj.

Menaxhimi i mbeturinave në Shqipëri është përgjegjesi e organeve të pushtetit vendor. Menaxhimi dhe trajtimi mbeten në një nivel të ulët. Sistemet për grumbullimin e mbeturinave të ngurta urbane janë siguruar tashmë në shumicën e qyteteve ndërkohë që mbetet problematik në zonat rurale dhe në qytetet e vogla. Shumica e mbeturinave në këto zona hidhet në vende të pacaktuara e sidomos në rrjedha ujore ku mbeturinat merren nga uji dhe transportohen në vende të tjera. Nuk ka asnjë sistem për menaxhimin e sigurt të mbeturinave të rrezikshme (qofshin ato shtëpiake ose tregtare). Riciklimi i mbeturinave është i pakët. Metoda kryesore për trajtimin e mbetjeve është ajo vendmbulimeve (landfill) ndonëse duhet theksuar se këto vendmbulime nuk janë të ndërtuara në mënyrën e duhur nga ana inxhinierike dhe shkaktojnë ndotje të vazhdueshme të mjedisit.

1.3 Burimet financiare për mbrojtjen e mjedisit

1.3.1 Sektori Publik – Shpenzimi i përgjithshëm

Në vitin 2007, Ministria e Mjedisit, Pyjeve dhe Administrimit të Ujërave aktualisht kishte një buxhet vjetor (përfshirë edhe burimet e jashtme) prej 1.851 milionë lekësh (Tabela 3). Kjo shumë përfaqëson 0.006% të shpenzimeve publike totale të cilat qendrojnë në vlerën e 300.643.000 lekëve.

Duhet të përmendet se mbi 75% e totalit (të ardhura dhe investime) të shpenzimeve për programin e mjedisit nxirren nga mbështetjet e jashtme (Tabela 4).

Tabela 4. Elemente të Buxhetit të MMPAU për vitin 2006

e	r	a	Z	h	p	e	h	p	e	o	t	a

1 Raporti Teknik për Ballkanin nga PKBM, Rezultatet Analitike të PKBM të Kampioneve të marrë nga Pikat e Nxehta Industriale në Shqipëri, Nëntor 2000, Dokumenti Bazë

2 Prodhimi i mbeturinave në vendet e BE arrin përafërsisht 500 kg për frymë të popullsisë në vit.

t o s e P r o g r a m e t		n z i m e t o p e r a c i o n a l e (n e 0 0 0 / L e k e)	n z i m e t K a p i t a l e	l i
d m i n i s t r i m	A	1 5 3 . 2 0 0	8 . 0 0 0	1 6 1 . 2 0 0
b r o j t j a e	M	3 5 . 4 0 0	5 5 . 4 0 0	9 0 . 8 0 0

M j e d i s i t			
M b e s h t e t j e p e r p e s h k i m	9 5 . 1 7 0	2 8 . 0 0 0	1 2 3 . 1 7 0
A d m i n i s t r i m i U j e r a v e	1 3 . 2 8 6		1 3 . 2 8 6
A d	6 3	3 2	9 6

m i n i s t r i m i P y j e v e	2 . 9 4 4	9 . 6 0 0	2 . 5 4 4
S u b t o t a l i	9 3 0 . 0 0 0	4 2 1 . 0 0 0	1 . 3 5 1 . 0 0 0
F i n a n c i m i h u a j		5 0 0 . 0 0 0	5 0 0 . 0 0 0
T o t a l M M P			. 8 5 1 . 0 0 0

A U			

1.3.2 Administrimi Mjedisor

Numri total i stafit të angazhuar në programin e mbrojtjes së mjedisit është përafërsisht 200 punonjës, një raport me përafërsisht 1 anëtar të stafit për 14 000 banorë. Ky raport është i ulët. Shtetet Anëtare të Reja të Bashkimi Europian kanë një raport 1 me 4 000. Ndërsa krahasime të tilla nuk janë shumë të sakta, meqenëse përkufizimi i mbrojtjes së mjedisit është i ndryshëm për vende të ndryshme, numri i stafit është qartësisht më i ulët sesa ai që mund të pritej në mënyrë të arsyeshme nga një Shtet që aspirojnë hyrjen në BE.

Ndryshimet në numrin e stafit rrjedhin dhe nga vendosja e disa “detyrave mjedisore” në funksionet e ministrive të tjera, në mënyrë të veçantë në Ministrinë e Punëve Publike, Transportit dhe Telekomunikacionit, e cila është përgjegjëse për investimet në furnizimin me ujë dhe trajtimin mbetjeje urbane të ngurta dhe të lengta.

Niveli i zbatimit të ligjit është i ulët. Detyrat e inspektimit mjedisor u ngarkohen Agjencive Rajonale të Mjedisit, të cilat kanë një staf të përgjithshëm prej 40 vetësh. Përveç numrit të ulët të stafit, ky personel nuk është i pajisur me pajisje të mjaftueshme për të kryer detyrat e veta në mënyrë efektive. Shumica e tyre nuk kanë mjete të përshtatshme transporti, telekomunikacioni ose administrimi.

Shpenzimet për monitorimin mjedisor janë ende të ulëta dhe përbëjnë vetëm një përqindje të vogël të asaj që do të kërkohej nga legjislacioni i Bashkimit Europian dhe nga legjislacioni kombëtar.

1.3.3 Investimet Kapitale

Investimet kapitale për zbatimin e programit të mjedisit, pyjeve, peshkimit dhe ujërave zene afro 50% të të buxhetit të përgjithshëm të Ministrisë së Mjedisit, Pyjeve dhe Administrimit të Ujërave. Por investimet kapitale në mjedis kryhen dhe nga ministri të tjera e sidomos nga Ministria e Punëve Publike, Transportit dhe Telekomunikacionit (MPPTT). Kjo ministri menaxhon një program investimesh kapitale i cili kontribuon në infrastrukturën mjedisore komunale përfshirë furnizimin me ujë të pijshëm, grumbullimin dhe trajtimin e ujërave të mbetura dhe menaxhimin e mbeturinave të ngurta. Programi kapital i MPPTT për 2006 ishte 10,154 milionë leke ndërkohe që shpenzimi total për kanalizimet (grumbullimi i ujërave të mbetura, trajtimi i ujërave të mbetura) dhe mbetjet e ngurta urbane (grumbullimi i mbeturinave të ngurta dhe groposja e mbeturinave të ngurta) është 381 milionë Lekë (rreth 120 Lekë për frymë të popullsisë në vit) ose 3.8% e buxhetit total të investimeve të kësaj ministrie (Tabela 5).

Tabela 5. Elementët e Buxhetit të Investimit të MPPTT (000 Lek)

	Planifikim dhe Menaxhim (Stafi i Ministrisë)	5	
	Transporti Rrugor	5 ,	

		5 4 5 , 1 1 0	
	Menaxhimi i Transportit Rrugor (Instituti i Kërkimeve të Transportit)	1 5 , 9 6 0	
	Transporti Detar	3 0 0 , 4 3 0	
	Transporti Hekurudhorë	3 4 0 , 0 0 0	
	Transporti Ajror	7 2 , 5 0 0	
	Sektori i Furnizimit me Ujë	2 , 3 1 8 , 2 4 7	

	Sektori i Kanalizimeve	3 8 1 , 1 8 5	
	Sektori i Strehimit	5 5 0 , 9 5 0	
	Planifikimi i Sektorit Urban	3 0 , 0 0 0	
	Infrastruktura Turistike	6 0 0 , 0 0 0	
	Totali	1 0 , 1 5 4 , 3 8 7	

Kostoja totale e investimeve të sektorit publik në sektorët e grumbullimit dhe trajtimit të ujërave të mbetura dhe në menaxhimin e mbeturinave të ngurta për të arritur standardet e Komunitetit Europian është e vështirë të përlogaritet me saktësi, meqenëse ajo kërkon kryerjen e një analize të mangësive të grumbullimit e trajtimit për çdo qender urbane dhe ballafaqim të saj me standartet e kërkuara nga Legjislacioni i Komunitetit Evropian. Një kerkese e tillë është kompletuar pjesërisht për disa zona. Megjithatë, nëse këto kosto janë të ngjashme me ato të vendeve të reja që hynë në BE, atëherë duhen pritur investime prej më shumë se 1 miliard Euro. Që të arrihet ky nivel investimesh për një periudhë 20 vjeçare, do të duheshin investime shtetërore apo private prej 50 milion Eurosh në vit në infrastrukturën e ujërave të mbetura.

Mbështetja e donatorëve është siguruar për një numër vitesh në veçanti për sektorin e ujesjelles-kanalizimeve dhe trajtimit të ujërave të zeza. Gjatë viteve 1992-2005 janë kryer investime të shumta që arrijnë një vlerë prej 270 milionë Euro të siguruar si grante dhe hua kryesisht në infrastrukturën e furnizimit me ujë. Tashme një numër investimesh janë përfunduar në fushën e grumbullimit dhe trajtimit të ujërave të mbetura dhe të tjera me një shumë prej afro 60 miliona eurosh janë planifikuar në pothuajse gjithë zonën bregdetare dhe liqenore të Shqipërisë si në Shkoder, Shengjin, Lezhe, Durrës, Kavajë, Vlorë, Sarandë dhe Pogradec. Pas këtij viti filloi të rritet pesha e investimeve edhe në sistemin e kanalizimeve të ujërave të përdorura dhe perpunimit të tyre, investime të cilat edhe në të ardhmen do të jenë në rritje në favor të sistemit të kanalizimeve dhe të perpunimit të ujërave të ndotura. Një sasi shumë më e vogël investimesh është siguruar për menaxhimin e mbeturinave të ngurta.

Po ashtu shpenzime të rëndësishme janë kryer nga qeveria dhe donatorët për rehabilitimin “vatrave të nxehta” mjedisore të shkaktuara nga veprimtaritë industriale të braktisura. Tashme janë hequr mbetjet nga qendra industriale e Porto-Romanos dhe po kryhet inkapsulimi i tyre në zonën e Bisht-Palles. Po kështu po punohet për rehabilitimin e mbetjeve të arsenikut në Fier si dhe një rehabilitim i pjesshëm është kryer në Uzinën e PVC-së në Vlorë. Rehabilitimi është planifikuar tashme për zona si Rubiku, Fieri, Elbasani etj.

1.3.4 Sektori Privat

Statistikat lidhur me nivelin e investimeve nga sektori privat në mbrojtjen e mjedisit tani për tani nuk janë të disponueshme.

Tarifat e paguara nga konsumatorët për shërbime mjedisore komunale si grumbullimi dhe trajtimi i mbetjeve të ngurta urbane, furnizimi me ujë dhe grumbullimi i ujërave të mbetura, janë të ulëta dhe për pasoje edhe të ardhurat e përgjithshme janë të pakta. Ndërsa sistemi i vendosjes së tarifave lejon rigjenerimin e kostove operacionale, të ardhurat e siguruar janë të pamjaftueshme për kryerjen e investimeve kapitale të rëndësishme nga operatorët e shërbimeve bashkiake dhe komunale.

Po ashtu duhet theksuar se ka shumë lidhje “informale” në rrjetin e furnizimit me ujë duke mbajtur të ardhurat në nivele të ulëta. Si rezultat i këtyre faktorëve shumë operacione të sektorit ujor nuk janë të qendrueshëm nga ana financiare në formën e tyre të tanishme.

Një mundësi e potenciale për shtimin e nivelit të investimeve në fushën e furnizimit me ujë do të ishte decentralizimi dhe privatizimi i këtij tashmë ka filluar nëpërmjet të komercializimit të operacioneve. Megjithatë, niveli i ulët i të ardhurave i krijuar nga aktivitetet e shërbimeve komunale e bën privatizimin thuajse të pazbatueshëm.

1.4 Efikasiteti i përdorimit të burimeve

Burimet publike që i kushtohen mbrojtjes së mjedisit janë përgjithësisht efikase. Personeli që punon në këtë sektor përbëhet zakonisht nga ekspertë të përkushtuar në disiplinat e tyre.

Megjithatë, kanë lindur probleme nga prania e mbivendosjes së përgjegjësive midis strukturave të ndryshme qendrore apo strukturave qendrore me ato vendore, të cilat vijnë si pasojë e përcaktimit të paqartë të kompetencave sektori. Procesi i decentralizimit pritet të perfundojë në vitin 2007. Kjo. Legjislacioni i kohëve të fundit është përpjekur të sqarojë shumë nga këto çështje, por përsëri duhet një punë e mëtejshme.

Marredheniet institucionale në fushën e mjedisit dhe sektorëve të tjerë, gjatë viteve të fundit janë bërë mjaft komplekse duke sjellë mungesë efektiviteti. Megjithatë ndryshimet e kohëve të fundit në strukturat institucionale (bashkimi i sektorit të pyjeve dhe peshkimit me mjedisin) kanë ndihmuar në

rritjen e efikasitetit dhe në sqarimin e metejshëm të përgjegjësiave.

Shfrytëzimi i koordinuar i ndihmës së donatorëve ka qenë gjithashtu një çështje shqetësimi gjatë viteve të fundit. Zhvillimi i Tryezave të Rrumbullakëta një herë në katër muaj midis Donatorëve dhe Qeverisë si dhe puna e Departamentit të Donatorëve dhe Koordinimit të Strategjisë kanë ndihmuar shumë për trajtimin e kësaj çështjeje. Megjithatë, ka nevojë për një trajtim më shumë përfitues për përdorimin e mbështetjes së donatorëve.

Nivelet e ndërgjegjësimit publik janë të ulëta dhe komunikimi për çështjet mjedisore është relativisht i dobët. Kjo është një fushë, e cila mund të rritet me një kosto relativisht të ulët.

1.5 Përputhja e Legjislacionit Vendas me atë të Bashkimit Evropian

Shkalla e përputhjes së legjislacionit vendor me atë të Komunitetit Evropian vlerësohet deri me sot si e pjesshme. Qeveria Shqiptare ka futur tashmë si akt normativ kërkesën që çdo ndryshim në legjislacionin vendas të jete në përputhje me atë të BE.

Dokumenti politik kryesor për arritjen e përputhjes legislative është Plani Kombëtar për Përafrimin e Legjislacionit i cili është përditësuar në Maj 2007. Sikurse edhe me sektorët e tjerë, seksioni që merret me mjedisin tregon një numër shumë të madh ndryshimesh legislative të domosdoshme për të arritur përputhjen.

Shqyrtimi legjislativ me i fundit nga projekti ELPA doli në përfundimin se legjislacioni mjedisor shqiptar:

- Është i gjerë për nga fusha e synimet, ndonëse nuk i mbulon të gjitha fushat e *acquis-it*;
- Shfrytëzon shumë nga mjetet rregullatore në dispozicion;
- Komanda dhe regjimi i kontrollit i siguruar nga legjislacioni mjedisor nuk është efikas në sigurimin e zbatimit të tij;
- Shfaq probleme strukturore – pjesërisht legjislacioni nuk është i qartë dhe në shumë raste, rregullat që kërkon të imponojë ai nuk janë realiste ose të drejta. Gjithashtu mekanizmat e imponimit të këtyre rregullave nuk funksionojnë;

Mbi bazën e këtij vlerësimi është e qartë se:

- Ka ndryshime të dukshme midis legjislacionit aktual shqiptar dhe atij të Komunitetit Evropian
- Për të pasur sukses me transpozimin dhe zbatimin e legjislacionit duhet kryer paraprakisht një rishikim i legjislacionit vendas.

1.6 Zbatimi i legjislacionit

Zbatimi me sukses i legjislacionit varet nga një mori faktorësh, nga të cilët më të rëndësishmit janë:

- Cilësia e legjislacionit,
- Përputhja me legjislacionin evropian,
- Shkalla e respektit për ligjin,
- Strukturat institucionale të krijuara për të siguruar zbatimin e tij,
- Niveli i përpjekjeve të shpenzuara për imponimin e legjislacionit,
- Investimet financiare të bëra nga aktorët përkatës.

Siç është thënë më parë, ka mangësi në një numër fushash. Ka probleme strukturore, që kanë të bëjnë me legjislacionin aktual shqiptar. Për më tepër, niveli i shpërndarjes së legjislacionit është relativisht i ulët. Njoftimet drejtuese dhe këshillimore për aktorët përkatës nuk publikohen gjerësisht në mënyrë që të promovohet legjislacionin dhe standardet e reja. Si pasojë niveli i njohjes së ligjit është i ulët. Ky faktor, midis të tjerëve, ndihmon në krijimin e një niveli relativisht të ulët të respektit për legjislacionin mjedisor.

Janë ndërmarrë aksione për të trajtuar shkeljet e legjislacionit. Megjithatë, shumë prej gjobave financiare që u vihen shkelësve, aktualisht nuk janë vjelur.

1.7 Përfundime

Gjatë viteve të fundit është bërë një përparim i konsiderueshëm në fushën e menaxhimit të mjedisit. Në veçanti duhet theksuar se është hartuar dhe aprovuar një numër i madh ligjesh mjedisore, janë krijuar institucione të reja dhe po kryhen disa investime në infrastrukturën mjedisore komunale e bashkiake. Megjithatë, mbeten përsëri një numër pengesash për arritjen e niveleve të mbrojtjes së

mjedisit, te zhvillimit të qendrueshëm si dhe në integrimin e Shqiperise ne Komunitetin Evropian.

- Niveli i shpenzimeve publike për elementët operativë të mbrojtjes së mjedisit është shumë i ulët për të siguruar komunikimin e përshtatshëm, drejtimin ose imponimin e ligjit.

- Niveli i shpenzimeve publike në infrastrukturën për mbrojtjen e mjedisit është shumë i ulët për të arritur standardet evropiane në një të ardhme të parashikueshme.

- Aktivitetet ekonomike, veçanërisht transporti, janë relativisht jo efikase dhe shkaktojnë një nivel të lartë të ndikimit të mjedisit për njësi të aktivitetit.

Si pasojë e këtyre problemeve gjendja e mjedisit nuk është, në shumë raste, në përputhje me kërkesat e legjislacionit kombëtar dhe Evropian. Madje kjo gjendje mund edhe të përkeqësohet më tej duke dëmtuar shëndetin publik, duke prekur potencialin zhvillimor te vendit dhe duke pakësuar potencialin e një turizmi me vlera të larta.

2. Vizioni, Prioritetet Strategjike dhe Synimet

2.1 Vizioni

Zhvillimi i shpejte dhe i qendrueshem perben objektivin kryesor te qeverise shqiptare. Vendi duhet te zhvillohet duke ruajtur ne maksimum burimet tona natyrore nga ndotja dhe degradimi, duke promovuar vlerat mjedisore per ti kthyer ne mbeshtetje te prosperitetit ekonomik te vendit.

Një zhvillim i tillë do të drejtohet nga vizioni dhe politikat e qeverisë, gjë që do të sigurojë zhvillim të integruar të zonave rurale dhe urbane se bashku me mbrojtjen e mjedisit. Ky qëllim i qeverisë do të arrihet nëpërmjet një shkrirjeje efikase të politikave specifike sektoriale në një qendrim te vetem të integruar.

Ndonese ne dukje nje koncept mjedisor, zhvillimi i qendrueshem eshte nje koncept teresisht ekonomik qe garanton sigurin e zhvillimit ekonomik. Per te arritur kete zhvillim Shqiperia ka nevojë per nje program veprimi i cili do te ndihmoje ne :

- i) përmirësimin e cilesise se jetes,**

- ii) krijimin e kushteve per zhvillim te qendrueshem dhe te integruar dhe**

- iii) integrimin e strategjise mjedisore me strategjite e tjera sektoriale**

2.2 Prioritetet e Programit të Qeverisë

Për të siguruar zhvillimin e qendrueshem dhe hyrjen në Bashkimin European, vendi ka nevojë të përafrojë përputhjen me legjislacionin e Komunitetit European në fushën e mjedisit gjatë dekadës së ardhshme. Në disa raste, veçanërisht për ato elemente të legjislacionit të KE që kërkojnë “investime të rënda” mjedisore, përputhja e plotë nuk do të përfundojë deri në një farë kohe pas hyrjes, sikurse ka ndodhur edhe me shume Shtete të reja Anëtare të KE. Sidoqoftë, edhe në këto fusha duhet bërë një progres i konsiderueshëm. Duhet theksuar se mjedisi është një nga komponentët më të mëdhenj të legjislacionit të Komunitetit Evropian dhe vërtetohet se është një nga fushat më të vështira për të arritur përputhshmërinë e standarteve të percaktuara nga ky legjislacion.

Programi i Qeverisë për periudhën 2005 – 2009 përcakton prioritetet në fushën e mbrojtjes së mjedisit dhe përdorimin e qëndrueshëm të burimeve natyrore perfshire ato pyjore dhe kullimore, peshkore dhe ujore. Në mënyrë të përmbledhur këto prioritete janë:

1. Masa të shpejta për forcimin e disiplinës së ligjit në mbrojtje të mjedisit. Parimi “dëmtuesi paguan koston e plote” do të zbatohet me rreptesi. Për këtë qëllim do të reformohet rrjeti institucional dhe do të forcohen masat ndëshkimore ndaj çdo ndotësi dhe dëmtuesi të komponenteve mjedisore dhe burimeve natyrore perfshire peshkim, pyje dhe ujera.

2. Disiplinimin me perparesi te aktiviteteteve ekonomike qe shkaktojne ndotjen e ajrit ne zonat urbane, ndotjen ne ujrata bregdetare e liqenore dhe qe kompromentojne potencialet turistike, demtimin e pyjeve dhe erozionin e tokes.

3. Në vecanti, do të përgjysmohet niveli i ndotjes së ajrit në zonat e medha urbane të vendit. Do të adoptohen plotësisht standartet mjedisore të shkarkimit në ajër, duke i përfshirë me standartet evropiane, sipas një programi ambicioz. Brenda mandatit 4-vjeçar të qeverisjes do të eliminohen ujrat e ndotura sipërfaqësore në zonën bregdetare.

4. Do të trajtohen me perparesi te gjitha "vatrat e nxehta mjedisore", me nivel të lartë ndotjeje, të trashëguar nga industritë e amortizuara, nëpërmjet neutralizimit dhe rehabilitimit të tyre dhe, në raste të domosdoshme, largimit të familjeve që jetojnë të ekspozuara ndaj rrezikut.

5. Luftimi i erozionit masiv, si një nga shkaktoret e përmytjeve dhe dëmeve të medha mjedisore e materiale në tokat e uleta fushore, do t'i kushtohet një rëndësi e veçantë. Për këtë qëllim do

te ndalohen veprimtarite e ndryshme shfrytezuese ne vendet me rrezik te larte te erozionit, si dhe do te mbeshtetet fuqishem me programe te posacme rehabilitimi i siperfaqeve pyjore dhe kullosore.

6. Do te adoptohen incentiva per nje sjellje miqesore me mjedisin te aktiviteteve ekonomike e njerezore dhe qe njekohesisht respektojne principet e tregut te lire. Per kete qellim do te adoptohen lehtesira fiskale per uljen e ndotjeve nga bizneset dhe konsumi, per investime ne teknologji te pastra, per konservimin e energjise, per perdorimin racional te burimeve natyrore dhe per nxitjen e investimeve mjedisore. Krijimi i Fondit per Mjedisin, i cili do te ushqehet nga taksat, gjobat dhe donacionet e brendshme apo te huaja. Investimet e tij do t'i drejtohen teresisht sektoreve te paster mjedisore, apo me ndikim te drejtperdrejte ne mjedis.

7. Qartesimi i te drejtave te pronesise dhe garantimi i tyre, transferimi i pronesise se disa burimeve mjedisore ne komunitetet vendore si ne pyje e kullota, shfrytezim i ujerave, tokes etj., do te jete nje tjetër incentiv per nje sjellje miqesore me mjedisin.

8. Shfrytezimi pa kriter i faunes se eger do te vihet ne shenjestren e aktiviteteve parandaluese dhe ndaluese. Per kete qellim, do te forcohet sistemi i kontrollit dhe parandalimit te demtimit, si dhe do te rriten masat ndeshkimore per demtuesit.

9. Dyfishimi i siperfaqeve te zonave te mbrojtura, do te garantoje jo vetem mbrojtjen e tyre, por edhe nje zhvillim te metejshem, duke gjetur menyra te aktivizimit te potencialeve te ketyre zonave ne treg pa kompromentuar ruajtjen e tyre.

10. Informimi i publikut mbi gjendjen reale te mjedisit do te marre nje rendesi vendimtare ne programin mjedisor te qeverise. Shoqeria civile dhe organizatat e pavarura e te specializuara do te ftohen te kontribuojne ne hartimin e politikave mjedisore, ne zbatimin e tyre, si dhe vecanerisht ne monitorimin e gjendjes se mjedisit. Edukimi i publikut do te mbeshtetet nga programe specifike qe do te realizohen ne bashkepunim me shoqerine civile. Do te rishikohen te drejtat ligjore te publikut dhe do te permiresohen procedurat e ankimit administrativ dhe gjyqesor per t'i dhene akses me te larte grupeve pro-mjedisore te kerkojne mbrojtjen e mjedisit dhe ndeshkimin e ndotesve ne rruge administrative e gjyqsores.

11. Menaxhimi i qendrueshem te resurseve natyrore te pyjeve dhe kullotave duke ruajtur e siguruar biodiversitetin, prodhimtarine, aftesine ripërteritese duke garantuar vazhdimetin e funksioneve ekologjike, ekonomike e sociale ne nivel lokal, kombetar e global.

12. Rehabilitimi i pyjeve te degraduar per ti kthyer ne kushte optimale eshte dhe mbetet nje perparesi e sektorit pyjor dhe mjedisor ne pergjithesi.

13. Per te garantuar perdorimin e qendrueshem te burimeve pyjore dhe kullosore do te pershpjetohteritmi i transferimit te pyjeve dhe kullotave tek njesite e qeverisjes vendore, proces qe rrit rolin e pushtetit vendore ne planifikimin dhe menaxhimin e qendrueshem te burimeve natyrore pyjore dhe kullosore;

14. Qeveria do te synoje shtimin e modernizimin dhe diversifikimin e flotes se peshkimit per te qene e afte te shfrytezije ne menyre te qendrueshme rezervat peshkore vendase dhe te huaja. Zgjerimi dhe permiresimi i infrastruktures portuale te peshkimit me infrastrukturen e riparimit, mirembajtjes se anijeve ne te kater portet e vendit mbetet serish nje prioritet i sektorit. Ketu perfshihet dhe ndertimi i merkatove ne portet e peshkimit dhe i qendrave te grumbullimit te peshkut prane liqeneve kryesore.

15. Akuakultura duhet konsideruar si nje sektor i rendesishem dhe perspektiv per ekonomine vendase. Ne kete kuader do te nxitet krijimi i qendrave te reja te troftikultures kryesisht ne veri te vendit, rritja e akuakultures detare dhe ripopullimi me rasate peshqish i ujembledhesve te bujqesise dhe liqeneve te medhenj artificiale.

16. Qeveria do te nxise gjithashtu zhvillimin e industrise perpunuese te produkteve peshkore per te furnizuar tregun vendas dhe te huaj.

2.3 Prioritete Strategjike

Prioritetet e përcaktuara e përcaktuara nga Programi i Qeverisë, mund të merren parasysh nga një numër synimesh të përgjithshme.

2.3.1 Zbatimi i Legjislacionit mjedisor

Zbatimi i legjislacionit mjedisor (parandalimi i ndotjes, administrimi i qendrueshem i larmise

biologjike, ruajtja dhe shfrytëzimi i qendrueshëm i burimeve pyjore, ujore dhe peshkore) është padyshim i nevojshëm. Kjo do të kërkojë detyrimisht burime shtojcë që duhet t'u jepen strukturave të varesise së Ministrisë së Mjedisit, Pyjeve dhe Administrimit të Ujerave përfshirë Agjencitë Rajonale të Mjedisit (ARM), Drejtoritë Rajonale të Sherbimit Pyjor, Inspektoriatin e Peshkimit dhe Agjensitë e Baseneve Ujore. Përforcimi i tyre do të ndihmojë gjithashtu komunikimin midis nivelit qendror dhe atij vendor. Për më tepër, kjo struktura do të jenë në gjendje të veprojnë si njësi këshillimore për të ndihmuar autoritetet vendore në plotësimin e detyrimeve mjedisore, në rritjen e ndërgjegjësimit mjedisor në nivelin vendor, në ruajtjen e pasurive natyrore dhe në shfrytëzimin e qendrueshëm të burimeve natyrore që kanë nën administrim përfshirë pyje, kullota, ujera dhe burime peshkore.

Imponimi i suksesshëm do të kërkojë gjithashtu përmirësime në sistemin e lejeve mjedisore, i cili është mekanizmi kryesor i kontrollit.

Zbatimi dhe imponimi i ligjit kërkojnë njëkohësisht ndërgjegjësim ose ndryshime në qëndrimin e përgjithshëm ndaj mjedisit. Kjo do të realizohet edhe nepermjet përmirësimeve në legjislacion dhe komunikim.

Përforcimi i strukturave rajonale kërkohet me urgjencë. Aktualisht për të imponuar legjislacionin e ngushtë mjedisor në të gjithë vendin ka 12 inspektorate rajonale me një numër prej 40 inspektorësh. Shumë prej tyre nuk kanë mjete transporti që do të mundësonin një kontroll me të mirë të territorit. Inspektoriatet kanë nevojë të kenë personel të mjaftueshëm dhe burime materiale për të qenë një frenues i besueshëm i krimit mjedisor. Niveli i burimeve të personelit të kërkuar vlerësohet me vështirësi meqenëse suksesi i tyre varet nga shkalla e respektit për ligjin. Krahasimi me numrin e stafit në organizata të ngjashme në vendet e përfshira në valën aktuale të pranimin në BE sugjeron se një minimum prej 10 personash për rajon është i përshtatshëm. Kjo do të detyrojë një rritje të stafit nga 40 që është aktualisht në 120.

Një rritje e tillë do të sjellë rritjen e kostos së personelit përafërsisht 3 herë më shumë nga ai i nivelit të tanishëm. Megjithatë rritja thjesht e numrit të personelit nuk do të jetë e mjaftueshme. Duhet të kërkojnë mjete shtesë përfshirë automjete dhe pajisje të tjera. Kjo do të kërkojë rritje të shpenzimeve kapitale dhe operacionale (Tab. 6).

Tabela 6: Vlerësimet e kostove për Përforcimin e Agjencive Mjedisore Rajonale

K a t e g o r i a	P ë r f s h i r ë	T o t a l i
S h p e n z i m e t K a p it a	A u t o m j e t e t , p a j i	1 7 5 m i l i o n ë l e k

l e	s j e t e z y r a v e , p a j i s j e t e s h ë n d e t i t d h e s i g u r i s ë	ë
S h p e n z i m e t O p e	R r o g a t , k a r b u r	6 0 m i l i o n ë l e

r a c i o n a l e (v j e t o r e)	a n t i , m i r ë m b a j t j a , a d m i n i s t r i m i	k ë
--	---	--------

Nëse kostot e shpenzimeve kapitale shpërndahen gjatë një periudhe 7 vjeçare, atëherë shpenzimet vjetore mund të konsiderohen përafërsisht rreth 85 milionë lekë në vit.

Spektori pyjor kerkon domosdoshmerisht nje perforcim te strukturave rajonale per nje kryerje me te mire te funksioneve kontrolluese (spektori i Policise Pyjore) dhe menaxhuese (menaxhimi, financa, sherbimet mbeshtetese). Strukturat e Policise Pyjore do te pesojne transformime per nje ndarje me te qarte te funksioneve kontrolluese dhe menaxhuese. Njekohesisht ato do te pajisen me mjetet e domosdoshme per te kryer me mire punen e tyre ne sherbim te ndalimit te kundravjtjeve ne pyje dhe kullota.

Ne perberje te Ministrise se Mjedisit, Pyjeve dhe Administrimit te Ujerave eshte dhe Inspektoriati i Peshkimit me deget lokale ne 12 qarqe te vendit. Kjo strukture eshte pergjegjese per kontrollin e zbatimit te ligjshmerise se peshkimit dhe perfaqesues lokal i Drejtorise se Politikave te Peshkimit (MMPAU). Per nje kontroll me te mire te zbatimit te ligjshmerise ne peshkim konsiderohet e domosdoshme ngritja e nje sistemi te Monitorimit, Kontrollit dhe Survejimit. Kjo kerkon ristrukturim dhe fuqizim te struktures se Inspektoriatit si dhe pajisjes me infrastrukturen e duhur.

2.3.2 Adoptimi i Standardeve Ligjore të Komunitetit European

Adoptimi i standardeve të Komunitetit European si për shkarkimet dhe cilësinë e mjedisit perbejne një kërkesë te procesit të pranimit në BE. Masat që duhen ndërmarrë për të arritur këtë objektiv janë percaktuar në Planin Kombëtar për Përafrimin e Legjislacionit (PKPL). Implikimet e burimeve të

personelit për të ndërmarrë këtë proces zhvendosjeje dhe mbështetja e tij nëpërmjet sigurimit të drejtimit, specifikohen në periudhën afatshkurtër brenda PKPL dhe janë paraqitur në tabelën 7.

Table 7: Burimet njerezore te kerkuara per transpozimin e “acquis communautaire”

Sektori	Drejtoria	2007	2008	2009
Horizontal	VNM dhe Lejet	2	2	
Ajri	Parandalimi i Ndotjes	1		
Menaxhimi i Mbetjeve	Parandalimi i Ndotjes	2		
Menaxhimi i Ujit	Uji	1	8	
Uji i Pijshëm	Uji			1
Ndotja e Ujit	Parandalimi i Ndotjes	1		
Mbrojtja e Natyrës ¹	Mbrojtja e Natyres	8	2	2
Kontrolli i Ndotjes	Parandalimi i Ndotjes	2		
Kimikatet	Parandalimi i Ndotjes	2		1
Zhurma	Parandalimi i Ndotjes	1		
Ndryshimet Klimatike	Parandalimi i Ndotjes	1		
Emergjencat	Emergjencat Civile		2	1
	Totali	21	14	5

Kjo rritje e burimeve të sektorit publik do të sigurojë një kapacitet më të lartë për të transpozuar *acquis communautaire* në një periudhë afatshkurtër deri në afatmesëm. Megjithatë duket e pamundur që sektori publik apo privat të arrijë t'i plotësojë të gjitha këto standarde brenda një periudhe të tillë sepse sikurse është shprehur dhe me poshte shkalla e ndryshimeve dhe investimeve të kërkuara është tepër e madhe. Prandaj legjislacioni i ri, madje dhe ai i përcaktuar nga Plani Kombëtar për Përafrimin e Legjislacionit, do të ketë nevojë të përcaktojë objektiva të ndërmjetem që vendosin për hapa të ndërmjetme për arritjen në afatgjatë të Standarteve të Komunitetit Europian.

Adoptimi i standarteve në cilësinë e ajrit, cilësinë e ujerave, menaxhimin e mbetjeve urbane mbetet një çështje përsosore e investimeve në infrastrukturen urbane dhe rurale të shoqëruara me kosto të theksuar financiare. Kështu vlerësohet se arritja e standarteve në fushën e grumbullimit dhe trajtimit të ujerave të zeza do të kërkojë investime me një vlerë të përafërt prej 826 miliona Euro (Tab. 8).

Tabela 8. Kostot e Përafërta të Programit të Administrimit të Ujërave dhe Ujërave të Zeza

Sektori				
	Milion €			
Ujërat e Zeza Urbane				

¹ Duhet pasur parasysh që stafi i specifikuar lidhur me mbrojtjen e natyrës synohet të punojë për zbatimin në administratat e zonave të mbrojtura.

Lidhja me rrjetin e ujërave të zeza				
Impiantet për trajtimin e ujërave të zeza				
Ujërat e Zeza Rurale				
Lidhja me rrjetin e shkarkimit ose gropat septike				
TOTALI I PËRGJITHSHËM (në milion €)				

Edhe grumbullimi dhe trajtimi i mbetjeve urbane perben nje standart permbushja e te cilit eshte serish mjaft e kushtueshme. Duke pasur parasysh qe standartet evropiane kerkojne perafersisht 5 €/m³ mbetje dhe duke supozuar se sasia e prodhimit të mbeturinave per nje periudhe afat-mesme do të jetë midis 300 - 500 kg për frymë të popullsisë në vit dhe duke llogaritur një jetëgjatësi të vendgropsjes prej 15 vjetësh, atëherë mund të kemi një kosto totale prej përafërsisht 50 milionë Euro për vendgroposjet. Por duhet theksuar se ky vlerësim nuk merr parasysh mbeturinat industriale, tregtare ose ato të ndërtimit. Kostoja e sigurimit të hapësirës së hedhjeve për mbeturina të tilla do të jetë diçka shtojcë. Po ashtu ky vlerësim nuk merr gjithashtu parasysh investimet që do të nevojiteshin për pajisjet e grumbullimit siç janë kontenierët dhe automjetet e grumbullimit ose të pajisjeve të riciklimit.

Me qëllim që të sigurojmë një balancim, midis mbrojtjes mjedisore dhe zhvillimit ekonomik, standardet e ndërmjetem duhet të vendosen mbi bazën e një analize të qarte të burimeve financiare dhe ekonomike të kërkuara për zbatimin e çdo pjese të legjislacionit. Keto “Vlerësime të koston së përputhshmerise” deri me sot nuk janë ndërmarrë në hollësi të mjaftueshme. Prandaj rekomandohet që përveç stafit të identifikuar më sipër, të përcaktohen edhe burimet shtesë financiare dhe ekonomike për nje permiresim të legjislacionit të propozuar.

Futja e këtyre procedurave të përmirësuara do të lejojë arritjen e standardeve të përkohshme për periudha më të gjata, të cilat do të sigurojnë industrinë një mjedis rregullator më të mirë në të cilin të mund të realizojnë planet e biznesit dhe të marrin vendimet për investime.

2.3.3 Investimi Kapital në Mbrojtjen e Mjedisit

Bazuar në analizat e përafërta financiare të permbushjes së standardeve rezulton se nivelet aktuale të investimeve nuk janë të mjaftueshme për të përballuar nevojat për periudhën afatmesme. Për pasojë objektivi nuk ka gjasa të realizohet sipas shkallës kohore të parashikuar: Megjithatë është e rëndësishme që programi aktual i investimeve të përforcohet dhe të zhvillohet sa më shpejt një program i qëndrueshëm investimesh afatgjatë që do të synore permbushjen me perparësi në 20 vitet e ardhshme të Standardeve të Komunitetit Europian.

Një program i tillë investimesh publike duhet të trajtojë:

- Furnizimin me ujë të pijshëm – i besueshëm, i mjaftueshëm dhe i një cilësie të përshtatshme
- Mbledhjen e Ujërave të Mbetura – kanalizime në të gjitha qytezat me një popullsi më të madhe se 2000 banorë
- Trajtimin e Ujërave të Mbetura – trajtimi dytësor i ujërave të mbetura të mbledhura për të gjithë qytetet
- Mbeturinat e Ngurta – grumbullim, riciklim dhe groposje (vendgroposje dhe djegie).

- Cilesia e Tokës – përmirësim i i"zonave të nxehta"
- Përmirësimin teknologjik të industrive shtetërore

Siç është thënë më lartë, kostoja e një programi të tillë do të jetë e konsiderueshme. Pjesa më e madhe e këtyre shpenzimeve duhen të kryhen nga sektori publik pa përfshirë edhe kontributin e sektorit privat.

Ndonëse komercializimi i shërbimeve të grumbullimit të ujërave dhe e shfrytëzimit të pajisjeve të ujësjetësive është arritur në disa zona, nuk ka gjasa që privatizimi i infrastrukturës, duke pasur parasysh shkallën aktuale të investimeve të sektorit privat, do të jetë i suksesshëm. Tarifat aktuale të paguara për shërbime të tilla janë relativisht të ulëta dhe nuk mund të sigurojnë të ardhura të mjaftueshme për të kryer investime financiare të suksesshme nga një operator komercial. Për pasojë, shumë nga këto investime do të bëhen nëpërmjet sektorit publik. Shpenzimet aktuale publike për elementet e këtij programi janë të pamjaftueshme për të arritur standartet e kërkuara për periudhën 20 vjeçare.

Investime do të kërkohen gjithashtu dhe nga Sektori Privat. Arritja e standardeve nga industria private duhet të jenë subjekt i klauzolave ligjore, por ato mund të mbështeten gjithashtu edhe nga përdorimi i stimulave fiskalë ose instrumentave të tjerë ekonomikë.

Shpenzimet do të kërkohen gjithashtu nga vete qytetarët e sidomos për ripërtëritjen e automjeteve, rritjen e efikasitetit energjetic nepermjet përdorimit të termoizolimit apo përdorimit të pajisjeve më të reja me efikasitet më të lartë.

Në përcaktimin e investimeve më të domosdoshme duhen marrë gjithashtu parasysh edhe kostot operacionale që shoqërojnë investimet. Kështu për shembull, zbatimi i një teknologjie ekstensive të trajtimit të ujërave të mbetura mund të kërkojë më shumë tokë për zbatimin e tij, por kostot operacionale janë shumë më të ulëta duke lejuar kështu për tarifa më të përshtatshme të mbulimit të kostove, gjë që nuk është në disavantazh as të konsumatorit as të siguruesit të shërbimeve.

2.3.4. Mbeshtetja Financiare për Infrastrukturen Mjedisore

Realizimi i investimeve të kërkuara për plotësimin e standardeve do të ndihmohet nga Fondi për Mjedisin i krijuar në përputhje me Programin e Qeverisë në të cilin parashikohet që Fondi të krijohej në dy vjeçarë dhe të qeverisej. Ky fond do të financojë projektet e investimeve mjedisore. Parashikohet që Fondi i Mjedisit të merret me investimet nën kompetencën e një ministri në të cilën përfshihen zëra të tillë si menaxhimi i mbeturinave të ngurta, mbledhja dhe trajtimi i ujërave të mbetura dhe efikasiteti i energjisë. Përveç këtyre zërave në mënyrë specifike Fondi do të mbulojë dhe nevojat të mbështetje të programit të Mbrojtjes dhe Ruajtjes së Mjedisit.

Krijimi i Fondit të Mjedisit kërkon amendime të rëndësishme buxhetore dhe një ndarje të përgjegjësisë midis disa ministrave. Megjithatë kompleksitetin e tij, ky fond mjedisor "i gjerë" është krijuar në një numër shtetesh evropiane. Në shumicën e rasteve fondet janë krijuar me ligj me vete si një njësi financiare që operon me vete. Fondet administrohen nga një bord ekzekutiv i përbërë nga Ministra dhe zyrtarë të tjerë të lartë.

2.3.5 Menaxhimi i Burimeve Mjedisore

Programi qeveritar trajton një numër çështjesh lidhur me menaxhimin e burimeve mjedisore përfshirë:

- Shfrytëzimin e burimeve minerale – administrim i qëndrueshëm i tyre pa ndikime negative në mjedis,
- Shfrytëzimin e burimeve pyjore dhe kullimore – menaxhim i qëndrueshëm që siguron të ardhmen e tyre,
- Shfrytëzimi i burimeve peshkore – administrim në përputhje me konceptet për mbrojtjen e natyrës,
- Menaxhimin e territorit – kontroll i zhvillimit për të mbrojtur peizazhin dhe larminë biologjike
- Administrimin e qëndrueshëm të Zonave të Mbrojtura – dyfishim të sipërfaqes dhe përmirësim të administrimit të tyre,
- Mbrojtja e tokës – parandalim i erozionit dhe i dezertifikimit
- Mbrojtja e faunës – parandalim i humbjeve të florës dhe faunës si pasojë e shfrytëzimit të paqëndrueshëm,
- Burimet ujore dhe të drejtat ujore – kontroll mbi sasitë e shfrytëzuara dhe ruajtje të cilësive të tyre.

Administrimi i burimeve mjedisore duhet të kryhet në baze të një kuadri të qartë ligjor të komandës dhe kontrollit që zbatohen nëpërmjet një sistemi lejesh të monitoruar dhe të imponuar mirë. Ky parim aplikohet si për burimet minerale ashtu dhe burimet pyjore e kullimore, peshkore, ujore ose të tokës. Sistemet e tanishme janë mesatarisht efikase dhe kanë nevojë të përmirësohen. Në veçanti procesi i alokimit të burimeve dhe i lejeve duhet bërë më transparent dhe i hapur për publikun. Një sistem më i plotë i shfrytëzimit të tokës/planifikimit hapësinor është duke u kryer nga MPPTT dhe mbështetet fuqimisht nga MMPAU. Koncesionet e burimeve minerale ekzistuese duhen rishqyrtuar dhe përditësuar për të siguruar masë mbrojtëse të përshtatshme, që kërkohen nga koncesionarët. Po ashtu, të gjitha koncesionet e reja, duhet t'u nënshtrohen klauzolave të tilla.

Qeveria shqiptare konsideron si prioritet shfrytëzimit të qëndrueshem të burimeve pyjore, kullimore dhe peshkore të vendit si dege të ekonomisë me një impakt të gjere ekonomik dhe me ndikim të drejtperdrejte mbi mjedisin.

Në sektorin e pyjeve perparësite renditen si më poshtë :

- Vazhdimi i procesit të transferimit të pyjeve dhe kullotave tek organet e qeverisjes vendore drejt kalimit tek komunitetet të drejtave të plota mbi pronësinë.

- Ruajtja dhe rehabilitimi i pyjeve dhe kullotave nepermjet rritjes se investimeve dhe nxitjes se inisiativave private e kolektive.

- Qeverisja e qëndrueshme e pyjeve dhe kullotave, nepermjet një strategjie për një mbështetje të organizuar të produkteve pyjore, në të gjitha nivelet.

- Vendosja e një sistemi monitorimi për ndjekjen në kohë të proceseve dinamike në pyje dhe kullota dhe për nderhyrjen në kohë për rehabilitimin e tyre.

- Nxitja e nismave individuale ose kolektive për ripyllezimin e tokave të zhveshura dhe të abandonuara.

- Ruajtja, mbrojtja dhe përmirësimi i diversitetit biologjik në ekosistemet pyjore dhe kullimore.

- Ruajtja dhe përmirësimi i përshtatshëm i funksioneve mbrojtëse në mbareshtimin e pyjeve dhe kullotave (në mënyrë të veçantë mbrojtjen e tokës, të sasisë dhe cilësisë së ujërave)

- Ruajtja e funksioneve dhe shërbimeve të tjera social-ekonomike, si dhe sigurimi i përfitimeve të shumefishta për shoqërinë, për brezat e sotëm dhe të ardhshëm.

Prioritet për sektorin e peshkimit mbeten:

- Shtimi numerik, rishtrukturuimi dhe modernizimi i flotës së peshkimit,

- Rishtrukturuimi i infrastruktures portuale dhe qendrave të peshkimit,

- Zhvillimi i akuakultures si një sektor i rendesishëm dhe perspektiv për ekonominë vendase,

- Mbështetja e industrisë perpunuese dhe marketingut të produkteve peshkore,

- Menaxhimi i rezervave të perbashketa, peshkimit të perbashket dhe marrëdhëniet ndërkombëtare,

- Zhvillimi i kerkimit shkencor modern dhe të afte të vleresojë gjendjen e rezervave peshkore për hartimin e politikave të sakta menaxhuese dhe

- Rritja e zbatueshmërisë së ligjit.

2.3.6 Komunikimi dhe Ndërgjegjësimi

Niveli aktual i ndërgjegjësimit mjedisor është i ulët. Kjo rezulton në sjelljen dëmtoese nga ana e qytetarëve. Masat me një kosto relativisht të ulët për të ngritur ndërgjegjen publike mund të ushtrojnë një ndikim të rëndësishëm mbi kushtet e mjedisit. Në veçanti vëmendje u duhet kushtuar masave të cilat:

- Sigurojnë informacion për publikun në një nivel kombëtar dhe vendor.

- Rritin ndërgjegjësimin e kërkesave ligjore.

- Promovojnë një sjellje miqësore ndaj mjedisit.

Janë bërë disa përparime në arritjen e komunikimeve efikase në fushën e mjedisit, por ato kanë nevojë të konsolidohen dhe burimet e departamentit të komunikimeve të MMPAU duhen përforcuar për të arritur synimet e programit.

Në një periudhë afatgjatë, ndërgjegjësimi do të rritet nëpërmjet sistemi arsimor dhe integritit më të shumtë të temave mjedisore në programet shkollore dhe në programet e arsimit të lartë.

2.3.7 Decentralizimi dhe Pronësia

Nga programi qeveritar lindin dy çështje kritike, decentralizimi dhe pronësia.

Decentralizimi në kontekstin e menaxhimit mjedisor do të shpjerë në një rol shumë më të

zgjeruar për autoritetet vendore në financimin dhe menaxhimin e shërbimeve mjedisore vendore përfshirë menaxhimin e ujit të pijshëm, ujërave të përdorura të mbeturinave të ngurta. Autoritetet vendore sot nuk i kanë burimet financiare me të cilat të mund të modernizojnë këto shërbime. Ato kanë nevojë për mbështetje si nga ana e qeverisë vendore ashtu dhe nga donatorët e jashtëm.

Ashtu siç pohohet në Programin e Qeverisë:

Funksionet e përbashkëta në fushat e arsimit, shëndetësisë, mjedisit, strehimit, shërbimeve sociale, rendit publik dhe trafikut do të zbatohen plotësisht. Qeveritë vendore do të marrin vendime të pavarura brenda kuadrit të juridiksionit të tyre dhe të bashkëpunojnë sipas parimet të autonomisë, vartësisë dhe partneritetit, me qeverinë qendrore si edhe midis tyre, për arritjen e objektivave kombëtare në këta sektorë, sipas prioritetëve të tyre vendore. Dhënia e fondeve qeverive vendore në këto sektorë publikë, do të zbatohet objektivisht dhe me transparencë në menyre që të synojnë të ngushtojnë pabarazitë ekzistuese rajonale.

Ky pohim përputhet me nevojën për të përcaktuar një Fond të Mjedisit me bazë të gjerë që do të shërbejë për të shpërndarë fondet në një mënyrë transparente dhe objektive që përputhet me mjedisin dhe prioritetet e zhvillimit të identifikuar në strategjitë sektoriale.

Pronësia e tokës është gjithashtu një çështje jetike për menaxhimin mjedisor. Me qëllim që të maksimizojmë përfitimin e siguruar nga toka si për ekonominë ashtu dhe për qytetaret, duhet krijuar një planifikim hapësinor i shfrytëzimit të tokës. Megjithatë, një sistem i tillë do të japë një shfrytëzim fitimprurës të tokës nëse do të kemi funksionimin e tregut të tokës. Një treg i tillë varet nga një sistem i besueshëm dhe i sigurt i pronësisë së tokës. Tani për tani një gjë e tillë nuk ekziston. Në mungesë të klauzolave të tilla është bërë një zhvillim i pakontrolluar dhe i papërshtatshëm. Në veçanti janë ndërtuar shumë banesa në ngastra të vogla të shpërndara në të gjithë zonat e vendit. Sigurimi i shërbimeve për vendbanime të tilla të shpërndara është në mënyrë të konsiderueshme shumë më i kushtueshëm sesa po të ishin të përqendruara në një vendbanim të vetëm.

Shkurt, pronësia e sigurt e tokës – që funksionon si treg i tokës – lejon kombinimin e forcave ekonomike dhe rregullatore, krijon mundësi për të gjithë entitetet ta përdorin tokën për qëllime shumë të përshtatshme dhe të maksimizojnë përfitimin e përgjithshëm që lind prej saj.

2.4 Qëllimet, masat dhe synimet

Qëllimet dhe synimet janë hartuar në mënyrë të tillë që të jenë në përputhje me dhe të japin zgjidhje për problemet e identifikuar në Programin e Qeverisë Shqiptare – 2005 deri 2009, Planin Kombëtar për Përafrimin e Legjislacionit, Strategjinë Kombëtare për Zhvillimin Social-Ekonomik, Planin e Veprimit për Zbatimin e Prioritetëve të Partneritetit Europian dhe analizen e gjendjes aktuale të mjedisit.

Në mënyrë të përmbledhur qëllimet e kësaj strategjie janë:

- Përmëshja e standarteve të kërkuara (BE, OBSH) për cilësinë e ajrit, ujit (furnizim dhe trajtim), zhurmat, mbetjeve urbane, zonave të mbrojtura etj me qëllim përmirësimin e cilësisë së jetes;
- Ulja e nivelit të çlirimit të gazeve të efektit serrë dhe substancave ozon-holluese, me qëllim që të kontribuohet për parandalimin e ndryshimit të klimës;
- Mbrojtja dhe mirëmbajtja e të gjitha burimeve të ujërave sipërfaqësorë dhe nëntokësorë për përdorim aktual dhe në të ardhmen;
- Mbrojtja dhe përmirësimi i tokës, me qëllim që të shtohet në maksimum pjelloria, të minimizohet erozioni dhe të parandalohet ndotja;
- Mbrojtja dhe shtimi i biodiversitetit, zonave dhe specieve të mbrojtura, me qëllim që të ruhet trashëgimia natyrore dhe kulturore e mjedisit tonë në përputhje me angazhimet tona europiane dhe ndërkombëtare;
- Një sistem i integruar dhe efikas i planifikimit hapësinor dhe i zhvillimit, i cili merr në konsideratë në mënyrë të ekuilibruar objektivat ekonomike, sociale dhe mjedisore dhe
- Riparimin dhe rikthimin në gjendjen e mëparshme të zonave që kanë pësuar dëme të mëdha mjedisore, me qëllim që të eliminohen kërcënimet ndaj shëndetit publik dhe biodiversitetit, si rezultat i këtyre dëmtimeve.

Qëllimet dalin nga analiza e forcave shtytëse (nevojat apo prioritetet tona strategjike), presioneve kryesore mbi mjedisin, gjendjes së komponenteve mjedisore, efektit të gjendjes mjedisore mbi zhvillimin ekonomik-social të vendit, dhe kundërpërgjigjes së kërkuar për të minimizuar efektet.

Qëllimet janë niveli i parë i kundërpërgjigjes. Meqenëse janë niveli i parë, ato specifikohen si

angazhime të vazhdueshme të cilat nuk kanë afate të veçanta. Qëllimet vendosen për të drejtuar realizimin e synimeve në një varg sektorësh. Siç përshkruhet dhe më poshtë, synimet me kohë të kufizuar vendosen për të siguruar arritjen e qëllimeve sipas masave në dispozicion dhe realizueshmërisë së tyre.

2.4.1 Permbushja e standarteve mjedisore

Standardet e cilesise se mjedisit (SCM) mund të përcaktohen në një sërë mënyrash. Dy mënyrat më të zakonshme janë:

- Vendosja e një kufiri në sasinë e presionit që ushtrohet mbi mjedisin ose
- Përcaktimi i kushteve të mjedisit që kërkohet.

Këto dy koncepte sillen së bashku në metodën e kombinuar¹, sipas së cilës, vlerat e kufirit të shkarkimeve në atmosferë të vendosura në lejet e dhëna për veprimtari të caktuara, mbështeten në teknologjinë më të mirë të disponueshme (TMD), në normat e çlirimeve si dhe në nevojën për të arritur SCM-në.

Megjithatë, për të zbatuar me efikasitet metodën e kombinuar, duhen të dhëna të mjaftueshme, të nxjerra nga monitorimet lidhur me çlirimet e gazeve në atmosferë dhe gjendjen e mjedisit, për të mundësuar vlerësimin sasior të lidhjes shkak-pasojë për nivelin e caktuar të ndotjes. Për pasojë, objektivat afatshkurtra të paraqitura në këtë strategji, përqendrohen kryesisht në arritjen e pakësimeve të trysnive në mënyrë që të arrihet përputhja me standardet limit të shkarkimeve.

2.4.1.1 Cilësia e Ajrit

Në këtë sektor janë identifikuar katër qëllime kryesore. Dy prej tyre kanë lidhje me pakësimin afatshkurtër të ndotjes së mjedisit. Masat për të arritur këto pakësime janë specifikuar më poshtë. Dy qëllimet e mëtejshme janë kritike për vazhdimin e mbrojtjes së ajrit, dmth grumbullimi i të dhënave mbi cilësinë e ajrit të mjedisit dhe një sistem i planifikimit dhe kontrollit që do të sigurojë arritjen e objektive të cilësisë së ajrit në një periudhë afatgjatë.

Ç	Q	D
ë	ë	a
s	l	t
h	l	a
t	i	
j	m	e
a	e	
	t	p
		ë
		r
		m
		b
		u
		s
		h
		j
		e
		s
		s
		ë
		O
		b
		j
		e
		k
		t

¹ Shih Nenin 10 të Direktivës Europiane të Kuadrit për Ujin (2000/60/KE)

		i v i t
S t a n d a r d e t	T ë p a k ë s o h e t m e 5 0 % n u m r i i r a s t e v e t ë m o s p ë r p u t h j e s m e o b j	2 0 0 9

	e k t i v a t e c i l l ë s i s ë s ë a j r i t	
S t a n d a r d e t	T ë z h d u k e n s h k e l j e t e s t a n d a r d e v e t	2 0 0 9

	ë c i l ë s i s ë s ë a j r i t t ë c i l a t j a n ë d y h e r ë m ë t ë l a r t a s e s t a n d a r d i	
--	---	--

	.	
M o n i t o r i m i	T ë z b a t o h e t n j ë s i s t e m k o m b ë t a r i m o n i t o r i m i t t ë c i l ë s i s ë s ë a	2 0 1 4

	j r i t n ë p ë r p u t h j e m e k ë r k e s a t e K o m u n i t e t i t E v r o p i a n	
P l a n i f i k	T ë k r i j o h	2 0 0 9

i m i	e t n j ë s i s t e m i p l a n i f i k i m i t t ë m e n a x h i m i t t ë c i l ë s i s ë s ë a j r i t n	
-------------	--	--

	ë r a n g k o m b ë t a r d h e v e n d o r .	
--	---	--

Masat

Masat për të arritur qëllimet e specifikuara më sipër janë përmbledhur këtu:

CA1 Monitorimi i cilësisë së ajrit në përputhje me kërkesat e BE;

CA 1.1 Monitorimi i mjedisit në përputhje me kërkesat e BE në 6 qytete kryesore deri në vitin 2008

CA 1.2 Instalimi i impianteve fikse të monitorimit të shkarkimeve të burimeve të lejuar në përputhje me kërkesat e BE deri në 2011

CA 1.3 Kryerja e inventarit kombëtar të shkarkimeve në ajër në 2008

CA 1.4 Monitorim në të gjitha zonat urbane/industriale në 2011

CA 1.5 Krijimi i një rrjeti kombëtar të plotë monitorimi duke përfshirë stacionet rurale në 2014

Kostot e shoqëruara me monitorimin do të përballohen kryesisht nga sektori publik si dhe me kontributin e donatoreve.

CA 2 Kontrolli dhe ulja e nivelit të shkarkimeve të gazeve në ajër nga automjetet e motorizuara

CA 2.1 Përdorimi i karburanteve të standardeve të BE në të gjitha automjetet për pasagjerë në fund të 2009

CA 2.2 Testimi/Kontrolli efektiv i shkarkimeve të gjithë automjeteve në përputhje me standartet e BE-së në fund të 2008

Për të zbatuar këto masa duhet kërkuar një rritje e vogël e shpenzimit publik, por ndikimi ekonomik kryesor do të jetë për (i) prodhuesit vendas të karburanteve, të cilët nuk janë në gjendje të përballojnë standardet e karburanteve dhe (ii) për pronarët e automjeteve, të cilët do të paguajnë një çmim pak më të lartë për karburantet. Por kjo shtesë e fundit do të kompensohet nga rritjet në efikasitetin e automjeteve, që do të vijë si pasojë e përdorimit të një djegie më të mirë të naftës.

CA 3 Kontrolli dhe ulja e nivelit të shkarkimit të substancave ndotëse nga impiantet industriale

CA 3.1 Impiantet ekzistuese industriale – ulja e nivelit të shkarkimit për të gjitha impiantet

deri ne 2009

CA 3.2 Futja e sistemit të lejeve IPPC (Integrated Pollution Prevention Criteria – Kriteret e Integruara te Parandalimit te Ndotjes) ne 2009

CA 3.3 Perputhja e te gjitha pajisjeve industriale me standardet e BE ne 2014

Do të kërkohet një Përforcim i Agjencive Rajonale te Mjedisit, ashtu siç u përshkrua më sipër. Gjatë periudhës afatmesme dhe afatgjatë do të kërkohet një shpenzim i konsiderueshëm nga sektori publik.

CA 4 Kontrolli dhe ulja e nivelit të pluhurit që krijohet nga ndërtimet

CA 4.1 Futja në përdorim e kodit të praktikës së industrisë së ndërtimit ne 2008

CA 4.2 Të gjitha kontratat e reja të punëve publike duhet të përfshijnë kërkesat e administrimit mjedisor ne 2010

Kostot e vogla të shoqëruara me punimet e inspektimit të ndërtimeve dhe praktikave të punimeve të ndërtimeve të përmirësuara janë të pritshme, por këto nuk kanë gjasa të jenë të rëndësishme në krahasim me përfitimet përkatëse.

CA 5 Planifikimi i Menaxhimit të Cilësisë së Ajrit

Një sistem i menaxhimit të cilësisë së ajrit do të prezantohet nëpërmjet shqyrtimit të legjislacionit të cilësisë së ajrit. Kjo kërkon që autoritetet vendore, rajonale dhe kombëtare të vlerësojnë rezultatet e të dhënave të siguruar nga sistemi i monitorimit dhe të përcaktojnë masat më të përshtatshme për të adresuar rastet ku bëhet fjalë për mospërputhjen me standardet e cilësisë së mjedisit.

Do të kërkohet gjithashtu staf ekspertesh shtojcë në MMPAU dhe duhet të sigurohet trainimi për stafin rajonal dhe vendor për përgatitjen e planit.

2.4.1.2 Ndryshimet Klimatike

Fokusi kryesor për këto çështje është përmirësimi i efikasitetit të energjisë në të gjithë sektorët me qëllim që të pakësohet nevoja për ndërprerje të energjisë dhe nivelin e shkarkimeve. Kërkohet gjithashtu një program i përbashkët i ndërgjegjësimit publik dhe i imponimit të standardeve përkatëse (siç janë ato për izolimin e ndërtesave).

Instrumenti më i fuqishëm për pakësimin e sasisë së gazeve që çlirohen, është integrimi i objektivit të pakësimit të gazeve të efektit serrë në procesin e vendim-marrjes në një sërë nivelesh:

- Qeveria – në veçanti strategjitë për energjinë, ekonominë dhe transportin duhet të përfshijnë hapa për të kufizuar çlirimin e gazeve në ajër;

- Industria dhe Tregtia – duhet të nxiten që të jenë efikase nga pikpamja e energjisë dhe të ulin nivelin e çlirimeve në ajër;

- Individët – duhet të binden që ta shohin efikasitetin e energjisë si kriter në veprimet dhe blerjet e tyre.

Është e nevojshme që këto masa të shoqërohen me ndryshime në kuadrin ligjor si dhe me futjen e instrumenteve ekonomike për të nxitur reduktimin e shkarkimeve sere dhe përdorimin e burimeve të rinovueshme të energjisë.

NK 1. Ndryshimi i bazës ligjore

NK 1.1 Kuader ligjor për efikasitetin e energjisë në ndërtesat e reja ne 2008

NK 1.2 Kuader ligjor për efikasitetin e energjisë së paisjeve për të gjitha grupet kryesore të pajisjeve shtëpiake ne 2010

NK 1.4. Ndryshim i ligjit për vendosjen e kushteve të efikasitetin e energjisë në lejet e dhëna për industrinë ne 2008

NK 2. Vendosja e Stimujve Ekonomikë

NK 2.1 Vendosja e Taksës së Karbonit, të ardhurat e së cilës do t'i shkojnë Fondit të Mjedisit ne 2008

NK 2.2 Krijimi i një skeme grantesh apo subvencionit për Efikasitetin e Energjisë ne 2009

NK 2.4 Rishikimi i strategjive dhe politikave të vendosjes së çmimeve të energjisë me qëllim hartimin e një politike me bazë stimujt për vendosjen e çmimeve ne 2008

NK 2.5 Botimi i parashikimeve për periudha afatmesme dhe afatgjata për çmimet e energjisë

dhe këshillat për të gjithë sektorët që kanë të bëjnë me efikasitetin e energjisë ne 2008

NK 3. Ulja e sasisë së gazeve të efektit serrë që çlirohen nga transporti dhe energjia

NK 3.1 Rishikim i Strategjisë së Transportit në përputhje me dispozitat e Vlerësimit Strategjik Mjedisor ne 2008

- Përmirësimin e infrastrukturës së transportit rrugor
- Rritjen e pjesës së transportit publik për pasagjerë e mallra

NK 3.2 Futja e mjeteve të transportit me nivel të ulët të shkarkimit të gazeve ne 2009

NK 3.4 Rishikimi i strategjisë për Sektorin e Energjisë në përputhje me dispozitat e Vlerësimit Strategjik Mjedisor për te mundësuar nxitjen e përdorimit të burimeve të rinovueshme të energjise ne 2008

- Energji e përftuar nga era
- Energjia hidrike
- Energjia diellore
- Energjia gjeotermale
- Energjia e biomases etj

NK 4. Fushate ndergjegjesuese për uljen e sasisë së gazeve me efekt serrë

NK 4.1 Nxitje e efikasitetit të energjisë në industri ne 2008

NK 4.2 Përmirësimi i izolimit termik dhe pakësimin e shpërdorimit të energjisë për sistemet e ngrohjes apo ftohjes nëpër shtëpi ne 2009

NK 4.3 Nxitje e blerjes së paisjeve shtëpiake që harxhojnë pak energji ne 2008

NK 4.4 Përmirësimi i efikasitetit të përgjithshëm të energjisë në shtëpi, përfshirë ndriçimin, sistemet e kontrollit të paisjeve për ngrohje apo ftohje ne 2009

NK 4.5 Nxitje e përdorimit të sistemit me ngrohje diellore të ujit kundrejt kaldajave elektrike në familje ne 2010

NK 4.6 Nxitjen e përdorimit të masave për efikasitetin e energjisë në sektorin e shërbimit tregtar ne 2010

2.4.1.3 Menaxhimi i Mbeturinave

Ne kete sektor strategjia parashtron objektivin e eliminimit të hedhjes së mbeturinave në vende të palejuara brenda vitit 2012, sigurimit të largimit të parrezikshëm dhe largimit të 50% të mbetjeve të ngurta të parrezikshme në vend-depozitime të kontrolluara brenda vitit 2010, përmes:

N r .	Ç ë s h t j a	O b j e k t i v i	D a t a e P ë r f u n d i m i t t ë O b

			j e k t i v i t
1	M b e t j e t ë R r e z i k s h m e	V e n d g r o p o s j e e s i g u r t e 7 5 % t ë p r o d h i m i t t ë m b	2 0 0 9

		e t u r i n a v e t ë r r e z i k s h m e	
3	M b e t u r i n a t ë N g u r t a	R i c i k l i m i 1 0 % t ë m b e t u r i n a v e u	2 0 0 9

		r b a n e	
4	M b e t u r i n a t ë N g u r t a	Z h d u k j a e f e n o m e n i t t ë h e d h j e v e t ë p a r r e g u l l t a d h	2 0 1 2

		e t ë s h p ë r n d a r a g j i t h a n d e j t ë m b e t u r i n a v e n ë v e n d e t e p	
--	--	--	--

		a a u t o r i z u a r a	
5	M b e t u r i n a t ë N g u r t a	P ë r m i r ë s i m i k u s h t e v e n ë v e n d g r o p o s j e n e h	2 0 0 9

		e d h j e v e t ë m b e t u r i n a v e t ë a u t o r i z u a r a p ë r f s h i r ë p a k ë s i m	
--	--	--	--

		i n e m b e t u r i n a v e d h e p a r a n d a l i m i n e z j a r r i t .	
6	M b e t u r i n a	H e d h j a e	2 0 1 0

	t ë N g u r t a	5 0 % e m b e t u r i n a v e t ë n g u r t a j o t ë r r e z i k s h m e t e k r y h e t	
--	--	---	--

		n ë v e n d g r o p o s j e t e p l a n i f i k u a r a	
--	--	--	--

MM1 Përcaktimi i praktikave më të mira për menaxhimin e mbeturinave në periudhën afatmesme

Kjo do të detyrojë zhvillimin e një pakete dokumentesh orientuese për autoritetet vendore për planifikimin dhe operimin e grumbullimit të mbeturinave dhe shërbimeve të hedhjes – kjo duhet ndërmarrë bashkërisht me MMPAU dhe MPPTT.

Kërkesat shtese për stafin në MMPAU janë identifikuar në Tabelat më sipër.

MM2 Sistemi i planifikimit të menaxhimit të mbeturinave

Autoritetet vendore dhe rajonale do të detyrohen të përgatitin plane për menaxhimin e mbeturinave në përputhje me udhëzimet e praktikave më të mira (MM1) deri në 2008 dhe t'i zbatojnë këto plane deri më 2014.

Me qëllim që të arrihet kjo mund të kërkohen burime shtese në shumë bashki dhe administrata komunash.

MM3 Zbatim i projekteve prioritare për menaxhimin e mbeturinave – Faza 1

Mbi bazën e planeve ekzistuese të menaxhimit të mbeturinave dhe të studimeve të fizibilitetit për vendgroposjet rajonale, duhen bërë investime duke përdorur financime qeveritare dhe të donatorëve për të siguruar përfundimin e pesë vendgroposjeve rajonale deri në vitin 2012.

MM4 Zbatim i projekteve prioritare për menaxhimin e mbeturinave - Faza 2

Mbi bazën e planeve të menaxhimit të mbeturinave të planifikuara sipas MM 2 duhen identifikuar dhe zbatuar projekte prioritare të mëtejshme për të siguruar që vendgroposjet e planifikuara të jenë në dispozicion për hedhjen e mbeturinave bashkiake në të gjithë vendin në vitin 2014.

MM5 Menaxhimi i mbeturinave të rrezikshme

MM5.1 Vendosija e Vendgroposjeve të Mbeturave të Rrezikshme deri më 2009
 MM5.2 Të dhëna të sakta dhe të besueshme për prodhimin e mbeturave të rrezikshme dhe menaxhimi i tyre aktual deri më 2009
 MM5.3 Plani Kombëtar i Menaxhimit të Mbeturave të Rrezikshme deri më 2008.
Mbledhja e të dhënave dhe përgatitja e planit kombëtar do të kërkojë përforcimin e Agjencive Rajonale të Mjedisit dhe të MMPAU siç u diskutua më sipër.

2.4.1.4 Menaxhimi i Burimeve Ujore

Problemi më kritik aktual është ndotja e ujërave sipërfaqësorë që shkaktohet nga shkarkimi i ujërave të mbetura të patrajtuara. Për pasojë, qëllimet kryesore lidhur me këtë çështje janë përcaktuar.

Treguesit	2009	2014
Kanalizime të përmirësuara urbane: përqindja e popullsisë lidhur me rrjetin e kanaleve të ujërave të zeza	75%	85%
Trajtimi i ujërave të mbetura urbane përqindja e popullsisë e lidhur me pajisjet e trajtimit të ujërave të zeza që plotësojnë standardet bazë të trajtimit të UWWTD ???	25%	50%
Kanalizime të Përmirësuara Rurale përqindja e popullsisë e lidhur me rrjetin e kanaleve të ujërave të zeza ose sistemet septike.	55%	65%

MBU 1. Sistemet e menaxhimit të qendrueshëm dhe efikas të sektorit ujor

MBU 1.1 Ndërtim kapacitetesh të mëtejshme të autoriteteve vendore dhe Ndërmarrjet e Furnizimit me Ujë dhe Kanalizimet e Ujërave të Zeza

MBU 1.2 Kuadri Ligjor dhe Planifikues për menaxhimin e baseneve lumore deri më 2007

MBU1.3 Sistem lejesh efektive për nxjerrjen e ujit dhe shkarkimet në ujë deri më 2009

Zbatimi i një sistemi efikas të lejeve do të kërkojë përforcimin e Agjencive Mjedisore Rajonale dhe MMPAU siç u diskutua më sipër.

MBU 2. Zbatimi i projekteve prioritare për grumbullimin dhe trajtimin e ujërave urbane – Faza 1

Mbi bazën e planeve ekzistuese dhe studimeve të fizibilitetit për projektet e ujërave urbane, duhen bërë investime duke përdorur financimin e qeverisë dhe donatorëve për të siguruar arritjen e një përqindjeje të lidhjes së kanaleve të zeza urbane prej 75% dhe trajtim të përshtatshëm për së paku 25% të të gjithë ujërave urbane të grumbulluara deri më 2010.

Kostot e investimeve për projektet janë diskutuar me hollësi më poshtë.

MBU 3. Zbatimi i projekteve prioritare për menaxhimin e ujërave urbane – Faza 2

Mbi bazën e planeve të zhvilluara sipas MBU1 investimet e mësipërme duhen bërë duke shfrytëzuar financimet qeveritare dhe të donatorëve për të siguruar arritjen e një përqindjeje të lidhjes së kanaleve të zeza urbane prej 85% dhe trajtim të përshtatshëm për së paku 50% të të gjithë ujërave të mbetura të grumbulluara deri më 2014.

Kostot e investimeve për projektet janë diskutuar me hollësi më poshtë.

MBU 4. Pakësimi në ndotjen e pikës së burimit për ujin sipërfaqësor

Pakësimi i ndotjeve të ujërave sipërfaqësore nga burime urbane përfshirë edhe njësitet përpunuese industriale dhe bujqësore do të pakësohen nëpërmjet zbatimit të lejeve të përmirësuara, inspektimit të shtuar dhe imponimit më të fortë të kërkesave ligjore.

Klauzolat e lejeve, inspektimit dhe të zbatimit kërkojnë përforcimin e Agjencive Rajonale Mjedisore dhe të MMPAU siç u diskutua më sipër.

MBU 5. Pakësimi i ndotjes në burime të përhapura të ujërave sipërfaqësorë

MBU 5.1. Pakësimi i ndotjes në burimet e përhapura nga Bujqësia, nëpërmjet futjes dhe promovimit të një kodi të praktikave të mira bujqësore deri më 2009.

MBU 5.2. Pakësimi i ndotjes në burimet e përhapura nga Pyjtaria, nëpërmjet futjes dhe promovimit të një kodi të praktikave të mira të pyjtarisë dhe përfundimi dhe zbatimi i planeve të menaxhimit të pyjeve deri më 2009.

Të dy masat janë ndërsektoriale – implikimet e burimeve nuk janë të specifikuara këtu.

MBU 6. Mbrojtja e ujërave nëntokësorë

MBU 6.1. Baza ligjore të fuqishme për mbrojtjen e ujërave nëntokësore deri më 2007

MBU 6.2. Zbatimi i zonave të mbrojtura të ujërave nëntokësore deri më 2009

Futja e bazës ligjore nuk do të ketë implikime burimore. Zbatimi i zonave të mbrojtura të ujërave nëntokësore do të varet nga përforsimi i Agjencive Rajonale të Mjedisit.

MBU 7. Monitorimi i ujit

MBU 7.1. Monitorimi i ujërave sipërfaqësore mjedisore

MBU 7.2. Monitorimi i ujërave nëntokësore

Monitorimi i përmirësuar si i ujërave sipërfaqësore ashtu dhe i atyre nëntokësore kërkon sigurimin e të dhënave për planifikimin e menaxhimit të burimeve ujore dhe për prioritarizimin e investimeve për mbrojtjen e ujit.

2.4.1.5 Mbrojtja e Tokës

Mbrojtja e tokave konsiston në:

- MT1 - Uljen e nivelit të erozionit të tokës dhe dëmeve që vijnë prej tij;
- MT 2 - Mbrojtjen e tokave bujqësore në gjendje të mirë prodhuese dhe mjedisore;
- MT 3 - Uljen e nivelit të ndotjes së tokave;

Ulja e nivelit të erozionit është e lidhur ngushtesisht me praktikën e përdorimit të burimeve pyjore dhe kullimore si dhe me praktikën bujqësore. Instrumenti kryesor për administrimin e pyjeve dhe zonave pyjore (në zona të larta malore) janë Planet për Administrimin e Pyjeve të cilat duhet të trajtojnë:

- Prerjen e paligjshme të pyjeve dhe grumbujve pyjore për qëllime tregtie – kjo do të zgjidhet nëpërmjet masave kontrolluese dhe ndëshkuese për shkelësit e ligjit,

- Prerjen e paligjshme për dru zjarri – Planet duhet të identifikojnë zonat ku siguri i burimeve alternative e të subvencionuara të lëndës djegëse, mund të përdoren për të ndihmuar komunitetet lokale që t'i japin fund kësaj praktike;

- Duhet të hartohen gjithashtu projektet e nevojshme që lidhen me planet për stabilizimin e tokës që është e rrezikuar nga rrëshqitjet dhe projektet për rimbjelljen e pemëve – këto do të bëhen nëpërmjet një procesi të shpejtuar e të mbështetur nga Fondi i Mjedisit.

Në zonat e ulëta, ku prodhimi bujqësor është më intensiv, prezantimi dhe nxitja e aplikimit të “Kodit të Praktikës së Mirë Bujqësore” është e nevojshme për minimizimin e erozionit. Ky Kod do të mbulojë gjithashtu çështje të mirëmbajtjes së tokës dhe të përdorimit të inputeve agro-kimike. Bujqësia nuk është shkak i vetëm i erozionit në zonat e ulëta fushore dhe pylltaria nuk është i vetmi shkak në zonat e larta malore. Praktikën e ndërtimit, që përfshijnë ndërtime rrugësh dhe ndërtesash, çojnë gjithashtu në probleme erozioni, sidomos nëpërmjet projektimit dhe zbatimit të dobët të kërkesave të kullimit. Prandaj, do të duhen gjithashtu një sërë dokumentesh udhëzuese për t'i dhënë një zgjidhje këtyre çështjeve.

MT 1. Pakësimi i erozionit të brigjeve dhe shtrateve të lumenjve

MT 1.1. Vendim i Këshillit të Ministrave, me anë të të cilit vendoset për ndërtimin e brezave mbrojtës përgjatë lumenjve kryesorë – aktivitetet ndërtimore në brezat mbrojtës do të ndalohen ose do t'i nënshtrohen një kontrolli të rreptë.

MT 1.2. Udhëzim i Përbashkët ndër Ministerial, i cili ndalon dhënien e licencave të reja për nxjerrjen e zhavorrit nga shtratet e lumenjve, vetëm në rast se miratohet nga KKK

MT 1.3. Fushatë masash për parandalimin e nxjerrjes së paligjshme të zhavorrit apo rërës nga shtretërit e lumenjve përfshirë vënien e gjobave, sekuestrimin dhe ndjekjen penale

MT 1.4. Hartimi i projekteve prioritare për rehabilitimin e tyre e shtreterve të lumenjve projekte të cilët të paraqiten për shqyrtim në Fondin e Mjedisit.

MT 2. Pakësimi i erozionit në zonat e larta malore

MT 2.1. Hartimi i planeve prioritare për Administrimin e Pyjeve dhe Kullotave në zonat e larta malore.

MT 2.2. Udhëzime për Planet e thjeshtuara për Administrimin e Pyjeve (PAP) përfshirë ndalimin e prerjeve të paligjshme, rimbjelljet dhe masat për rehabilitimin e zonave.

MT 2.3. Inventarizimi i zonave më të prekura dhe caktimi i prioriteteve për aplikimin e sistemit të thjeshtuar të PAP.

MT 2.4. Hartimi në bashkëpunim i PAP-ve të thjeshtuar prioritare, për zonat me

prioritet, përfshirë përgatitjen e qëllimeve të projektit për masat urgjente të rehabilitimit.

MT 3. Pakësimi i erozionit në zonat e ulëta fushore

MT 3.1. Përfshirja e masave për minimizimin e erozionit të tokës në Kodin e Praktikës së Mirë Bujqësore.

MT 3.2. Nxitja e masave që rekomandohen në KPMB në zonat më shumë të prekura.

MT 3.3. Inventarizimi i zonave shumë të prekura në rajonin fushor dhe caktimi i prioriteteve për përgatitjen dhe paraqitjen për miratim të projekteve për rehabilitimin e tyre.

2.4.1.6 Biodiversiteti

Ruajtja e biodiversitetit është një prej elementëve kyç të një zhvillimi të qëndrueshëm. Strategjia për Biodiversitetin dhe Plani i Veprimit (SBPV) të miratuar me 1999 përbejnë dokumentin kryesor që përcakton qëllimet, objektivat dhe masat për administrimin e biodiversitetit në Shqipëri për periudhën 2000 – 2015. Ky dokument gjen pasqyrim dhe në Strategjinë Ndersektoriale të Mjedisit. Edhe pse është arritur progres i konsiderueshëm në zbatimin e Strategjia për Biodiversitetin ka ende disa veprime kyçe që nevojiten të ndërmerren në të ardhmen.

Miratimi i Strategjise së Ligatave përgatitur në kuadër të detyrimeve të vendit si pale e Konventës për ruajtjen e mjedisve ligatinore ose e njohur ndryshe si Konventa Ramsar.

Riorganizimi i Administratës së Zonave të Mbrojtura

Problemi	Objektivi	Data e Synuar
Zona të caktuara	Rritja e sipërfaqeve të zonave të përcaktuara si “Të Mbrojtura”, për të siguruar që: Ekosistemet e të gjitha tipeve janë të përfaqësuar në rrjetin e zonave të mbrojtura; Rrjeti i këtyre zonave është koherent dhe mbështet objektivat e Planit të Veprimit të Llojeve në 10% të sipërfaqes së vendit Të zbatohen në praktike elemente të Rrjetit	2009

	Ekologjik Pan-European kryesisht per zonat qendrore te tij.	
Zona të caktuara	Rritje e mëtejshme e sipërfaqes së zonave të mbrojtura në masën 15% të sipërfaqes së vendit duke i dhene prioritet shpalljes se zonave te mbrojtura detare.	2014
Zona të caktuara	Përgatitja e planeve të administrimit per zonat e mbrojtura ekzistuese prioritare (Rezerva Strikt Natyrore, Parqet Kombetare dhe Monumentet e Natyres)	2011
Zona të caktuara	Zbatimi i planeve të administrimit për Parqet Kombetare ekzistuese	2014
Zona të caktuara	Përgatitja e Planeve të Veprimit të Llojeve për llojet e mbrojtura e te rrezikuara ne menyre kritike	2009
Ne te gjithe	Ulja e nivelit të sfrytëzimit	2009

territorin	të pa- autorizuar të specieve dhe e shfrytezimit te autorizuar nepermjet rishikimit te kriterëve per zonat e gjuetise, per llojet qe jane objekt gjuetie si dhe kuotat e vjeljes se ketyre llojeve ne perputhje me parimin e zhvillimit te qendrueshem dhe duke repsektuar ekuilibrat mjedisore.	
Ne te gjithe territorin	Perditesimi i Strategjise se Biodiversitetit dhe Planit te Veprimit	2009
Ne te gjithe territorin	Miratimi i Strategjise se Ligatinave pergatitur ne kuader te detyrimeve te vendit si pale e Konventes per ruajtjen e mjedisve ligatinore ose e njohur ndryshe si Konventa Ramsar.	2008
Zona te caktuara	Kryerja ne vazhdimësi e Monitorimit te Biodiversitetit	2007- 2014
Ne te gjithe territorin	Krijimi i nje autoriteti administrativ per kontrollin e	2009- 2014

	Organizmave te Modifikuara Gjenetiki dhe Vleresimin e Rrezikut si dhe hartimi i kuadrit ligjor perkates	
--	--	--

Arritja e këtyre qëllimeve do të kërkojë një rritje të dukshme të nivelit të resurseve në shërbim të realizimit të planit të administrimit dhe imponimit të zbatimit të ligjit. Disa burime shtesë janë identifikuar në Tabelën e mësipërme, por në të ardhmen do të kërkojë një forcim të mëtejshëm të nivelit të administrimit të zonave të mbrojtura nepermjet Krijimit të Administratës së specializuar për Zonat e Mbrojtura.

2.4.2 Menaxhimi i Përdorimit të Territorit

Këto çështje janë me rëndësi kritike për menaxhimin e mjedisit. Këtu lindin dy çështje kryesore:

- Planifikimi i Shfrytëzimit të Tokës (Planifikimi Hapësinor)
- Imponimi dhe kontrollet

Masat që po ndërmerren nga Ministria e PPTT për të reformuar sistemin e planifikimit hapësinor mbështeten plotësisht nga MMPAU. MMPAU do të punojë me MPPTT për të siguruar orientimin e autoriteteve vendore për integrimin e konsideratave mjedisore në planet e reja të shfrytëzimit të tokës. Planet e menaxhimit të shfrytëzimit të tokës (planet hapësinore) duhet t'i nënshtrohen masave për vlerësimin strategjik mjedisor: kjo do të kërkojë burime shtojcë në MMPAU për të monitoruar zbatimin e këtyre masave.

Ç ë s h t j a	O b j e k t i v i	D a t a e P ë r f u n d i m i t t ë O b
---------------------------------	---	--

		j e k t i v i t
Z h v i l l i m i I l e g a l	M ë p a k s e 1 0 % e a k t i v i t e t i t n d ë r t i m o r k r y h e t p	2 0 0 8

	a l e j e t e k ë r k u a r a	
Z h v i l l i m e t E k z i s t u e s e I n f o r m a l e	R r e g u l l i m 5 0 % i z h v i l l i m e v e i n f o r m a l	2 0 1 0

	e e k z i s t u e s e .	
P l a n e t H a p ë s i n o r e V e n d o r e	P l a n e t v e n d o r e i n ë n s h t r o h e n v l e r ë s i m i t	2 0 0 9

	m j e d i s o r d h e p ë r f s h i j n ë e d h e k o n s i d e r a t a t m j e d i s o r e .	
--	---	--

2.4.3 Dëmi Mjedisor

Termi “dëm mjedisor” përdoret në formën me të zakonshme të tij dhe pikerisht ndotjes së mjedisit me substanca me përmbajtje të lartë toksike. Këto zona quhen ndryshe edhe “pika të nxehta”. Burimet kryesore të këtij dëmi mjedisor janë aktivitetet e braktitura industriale që përfshijnë:

- Minierat – të qymyrit dhe të mineraleve nga nëntoka;
- Nxjerrja nga nëntoka të naftës, gazit etj;
- Guroret – nxjerrja e mineraleve nga sipërfaqja e tokës;
- Fabrikat ose uzinat e përpunimit;
- Vendet e grumbullimit të plehrave përfshirë vendin e hedhjes së mbetjeve nga fabrikat, depozitime të mineraleve të mbetur nga punimet minerare dhe të ngjashme me ta.

Në mënyrë të përmblendhur hapat që duhen ndërmarrë për riparimin e çfarëdolloj vendi që ka pësuar dëm mjedisor përfshijnë :

- Analizën e shtrirjes dhe natyrës së problemit – llogaritja e riskut
- Shqyrtimin e alternativave që çojnë në perzgjedhjen e metodës së duhur – vlerësimi i alternativave

- Hartimin e detajuar i projektit – përgatitja për programin e pastrimit

- Lidhjen e kontratës dhe zbatimin e saj – pastrim

Disa prej këtyre hapave tashmë janë ndërmarrë për sa i përket “pikave të nxehta” por disa vatra të tjera mbeten ende të papërfshira.

Ç ë s h t j a	O b j e k t i v i	D a t a e P ë r f u n d i m i t t ë O b j e k t i v
---------------------------------	---	--

		i t
M u n d s h m ë r i a	P ë r g a t i t j a e S t u d i m i t t ë F i z i b i l i t e t i t d h e D o s j e t e	2 0 0 9

	P r o j e k t i t p ë r t ë g j i t h a H o t - S p o t - e t .	
R e h a b i l i t i m i	R e a l i z i m i i r e h a b	2 0 1 0

	i l i t i m i t t ë m b i 4 0 % t ë t o k a v e / z o n a v e t ë k o n t a m i n u a r a	
--	---	--

2.4.4 Administrimi dhe zhvillimi i qendrueshem i burimeve pyjore dhe kullosore

Menaxhimi dhe zhvillimi i qendrueshem e shumefunksional te burimeve pyjore dhe kullosore eshte nje domosdoshmeri sepse pyjet dhe kullotat perbejne nje trashegimi me vlere per Shqiperine. Kjo trashegimi duhet te mbrohet dhe te qeveriset ne menyre te tille qe te mundesoje nje zhvillim me te madh ekonomik ne te ardhmen, pa prishur ekuilibrat biologjike natyrore dhe duke kontribuar ne uljen e nivelit te varferise.

Administrimi duhet te synoje nje qeverisje te qendrueshme te burimeve pyjore e kullosore, ndarje te drejte te perfitimeve dhe dobive qe vijne nga mbrojtja dhe perdorimi i burimeve natyrore, pyjore e kullosore dhe rimekembje te integritetit ekologjik te pyjeve e kullotave ne vend.

Administrimi do te realizohet nepermes zberthimit te objektivave ne masat e meposhteme:

AQP 1. Mbrojtja dhe rehabilitimi i vazhdueshem i pyjeve

AQP 1.1. Konservimi i pyjeve nepermjet reduktimit dhe nderprerjes se prerjeve ilegale.

AQP 1.2. Ruajtja dhe rehabilitimi i ekosistemeve pyjore e kullosore te demtuara e ne degradim nepermjet prerjeve kulturele, rrypyllezimit te sipërfaqeve te pa rryperterira, rrypyllezimit te sipërfaqeve te zhveshura me lloje pionere dhe rehabilitimit te kullotave me mbjellje foragjere e drusore.

AQP 1.3. Krijimi i disa ekonomive shtetërore me cungishte të rregullta lisi.

AQP 2. Organizimi i një kadaestre pyjore moderne si bazë për ruajtjen e tërësisë së fondit pyjor.

AQP 2.1. Organizimi i nje kadaestre pyjore moderne e cila të dokumentoje dhe azhurnoje pasurinë pyjore jo vetëm si sipërfaqe e volum por edhe si vlerë e pronësi në të gjitha nivelet e administrimit.

AQP 2.2. Pajisja e sektori i kadastrës me të gjithë teknikën moderne të fushës si GIS, remote sensing etj.

AQP 3. Ruajtja e natyres dhe promovimi i ekoturizmit.

AQP 3.1. Hartimi i nje plani kombetar per zhvillimin e turizmit ne pyje e kullota si dhe ne disa kategori zonash te mbrojtura dhe fillimi i zbatimit te tij.

AQP 3.2. Pjesmarrja e qeverise per mbeshtetjen dhe zhvillimin e infrastruktures, kreditimit dhe turizmit privat nepermjet dhenies me koncension te pyjeve dhe kullotave per qellime shlodhese.

AQP 3.3. Rritja e kapaciteteve pritese per ekoturizmin nepermjet investimeve ne shtepite model te zonave ruraleTrainimi i guidave turistike

AQP 4. Nxitja e perdorimit te qendrueshem dhe multifunksional te burimeve pyjore dhe kullosore.

AQP 4.1. Promovimi i funksioneve sociale dhe mbrojtese te pyjeve dhe kullotave.

AQP 4.2. Promovimi i potencialit prodhues per prodhimet jo drusore.

AQP 4.3. Studimi dhe percaktimi i gjendjes, sistemeve te perdorimit, administrimin e qendrueshem te integruar e multifunksional te kullotave.

AQP 4.4. Organizimi i punes per administrimin dhe vleresimin racional te kullotave.

AQP 5. Inkurajimi i aktiviteve private

AQP 5.1. Kryerja e punimeve dhe sherbimeve ne pyje e kullota shteterore nga firmave te specializuara për kryerjen e aktiviteve prodhuese dhe sherbimeve ne pyje dhe kullota.

AQP 5.2. Liberalizim i tarifave te shitjes së lëndës industriale të drurit dhe te druve te zjarrit që rezultojne nga pyjet prodhues shteterore. Ato t'i binden ligjeve të kërkesë-ofertës.

AQP 5.3. Vjelja e nje takse per sherbimin qe pyjet kryejne ne mbrojtje te baseneve ujembledhese te hidrocentraleve dhe ujit te pijshem per luften kunder erozionit dhe permiresimin e pyjeve ekzistues.

AQP 5.4. Nxitja e krijimit te njësive prodhuese 500-1000 hektarëshe duke i dhene ne perdorim afatgjate per perdorim silvopastoral.

AQP 5.5. Zhvillimi ne perspektive i industrisë së drurit në Shqipëri.

AQP 5.6. Dhënia në përdorim e tokave me bimesi pyjore për afate të gjata kohore me qellim zhvillimin e gjuetise

AQP 5.7. Dhënia në përdorim vetëm për qëllime pyllëzimi te tokave te refuzuara dhe te eroduara.

AQP 6. Vazhdimi i transferimit te se drejtes se perdorimit/pronesise te pyjeve dhe kullotave tek pushteti vendor.

AQP 6.1. Vazhdimi i transferimit të drejtës së përdorimit/pronesisë të pyjeve dhe kullotave tek pushteti vendor, duke rritur numrin e familjeve që përfitojnë nga produktet e pyllit.

AQP 6.2. Plotësimi i nevojave të popullsisë rurale me dru zjari e lëndë ndërtimi.

AQP 6.3. Përcaktimi i kapacitetit mbajtës në blegtori i pyjeve komunale dhe organizimi i ekonomive pyjore për qëllime kullotjeje dhe prodhim gjethi.

AQP 6.4. Permiresimi i kuadrit ligjor vecanerisht në funksion të përfshirjes aktive në menaxhimin e pyjeve dhe kullotave të përdoruesve lokale dhe vendore

AQP 7. Organizimi i shërbimit këshillimor dhe administratës pyjore të komunave.

AQP 7.1. Zhvillimi i shërbimit këshillimor pranë Shërbimit Pyjor Shqiptar

AQP 7.2. Zhvillimi i programeve të ndergjegjesimit për aktorët dhe komunitetet lokale

AQP 7.3. Forcimi i kapaciteteve të organeve vendore për menaxhimin e pyjeve dhe kullotave.

AQP 7.4. Krijimi i administratës së pyjeve komunale në varesi nga pushteti vendor

AQP 8. Vazhdimi i reformës institucionale me qëllim krijimin e strukturave sa më efektive dhe të përshtatshme në qendër dhe në bazë.

AQP 8.1. Krijimi i Drejtorive Pyjore Rajonale

AQP 8.2. Fuqizimi i institucioneve përgjegjëse shtetërore dhe

AQP 8.3. Ndarja e funksioneve kontrolluese nga ato menaxhuese në pyje dhe kullota

AQP 8.4. Rritja e efektivitetit të policisë së shërbimit pyjor.

AQP 8.5. Përsosja e strukturës së administratës pyjore, duke e lehtësuar e bërë atë më të zhdërvjellët dhe duke e afruar sa më shumë me bazën.

2.4.5 Administrimi i qendrueshëm i burimeve peshkore

Spektori i peshkimit është një nga sektoret e rëndësishëm të ekonomisë shqiptare me një numër të lartë të ardhurash dhe të punësuarish. Si i tillë ai meriton vëmendjen e politikave të qeverisë me qëllim mbështetjen e metejshme dhe zhvillimin mbi bazën e qendrueshmerisë së shfrytëzimit të resurseve peshkore.

Qëllimi i nderhyrjeve të propozuara më poshtë është sigurimi i rendimenteve më të larta të peshkimit, uljen e presionit mbi fundet bregdetare dhe diversifikim i peshkimit në thellësi më të mëdha dhe në formë të tjera përveç traktave fundore.

Investimi më i rëndësishëm për modernizimin e flotës, nevojitet të bëhet në ndërtimin e anijeve të reja të peshkimit duke përfshirë motoflugat e deri anijet me gjatësi deri më 25 m dhe fuqi në aks më 500 hp. Anijet e vogla, do të zhvillojnë veprimtari peshkimi me mjete selektive në bregdetin e afërt duke e kombinuar atë edhe me ekoturizmin dhe peshkimin sportiv ndërsa anijet e mëdha do të shërbejnë për të zhvilluar gjueti peshkimi në ujëra më të thella dhe kryesisht jashtë zonës së 12 miljeve, në ujërat ndërkombëtare në Adriatik dhe Mesdhe.

Parashikohet që prodhimi (zenie peshku dhe molusqesh) në periudhën afatshkurter (viti 2009) të arrijë në 6500 ton, në periudhën afatmesme (viti 2013) 15300 ton dhe në periudhën afatgjatë (viti 2015) 34 000 ton.

Në peshkimin bregdetar artizanal synimet për rritjen e prodhimit në zbatim të objektivave janë në afatshkurtër 1000 ton, afatmesëm 2500 ton dhe në afatgjatë 3500 ton.

Ndërsa peshkimi në ujërat e brendshme synon të arrijë nga 650 ton në 800 ton për periudhën afatshkurter, 1000 ton në afatmesëm dhe 1300 ton në periudhën afatgjatë.

Nga peshkimi në ujërat e veprave hidroenergjetike pritet të kapen nivelet e mëparshme prej 3500 kv ose 350 ton.

Më masat që do të merren për permiresimin e peshkimit në lagunat bregdetare, zeniet synohet të kapin nivelin e 6000-6500 kv ose 650 ton.

AQPe 1. Shtimi, ristrukturimi dhe modernizimi i flotës së peshkimit

AQPe 1.1. Shtimi i numrit të anijeve të reja, moderne kryesisht 22-25 dhe deri në 30 metra dhe fuqi motorike më 400 - 500 Hp si dhe modernizimi i një pjese të flotës së peshkimit.

AQPe 1.2. Diversifikimi i flotës së peshkimit në format alternative të peshkimit përfshirë peshkimin pelagjik, me rrëthim, selektiv me rrjeta, grepa, parangalle etj,

AQPe 1.3. Lehtësimi i procedurave për përfshirjen e specialistëve të huaj në peshkimin detar.

AQPe 2. Ristrukturimi i plote i infrastruktures portuale dhe qendrave të peshkimit

AQPe 2.1. Ndërtimi i portit të ri të peshkimit në Durrës, zgjerimi i porteve egzistues dhe

ndertimi i bankinave te ankostimit te anijeve te peshkimit ne Vlore, Sarande dhe Shengjin,

AQPe 2.2. Ngritja e infrastrukturave te riparimit, mirembajtjes te anijeve te peshkimit, permiresimit cilesor te games se sherbimeve ne te kater portet e vendit,

AQPe 2.3. Ndertimi i merkatove me shumice ne portet e peshkimit me qellim rritjen e cilesise se prodhimit, vleres se prodhimit, luftes ndaj tregut informal dhe rritjen e shkalles se konkurences,

AQPe 2.4. Ndertimi i qendrave te grumbullimit te peshkut prane liqeneve kryesore per rritjen e kushteve higjeno-sanitare te produkteve peshkore.

Masat e mesiperme do te sjellin rritjen e tregueseve te gadishmerise teknike dhe te shfrytezimit ne peshkim te flotes, rritjen e ndjeshme te zenies se peshkut dhe uljen e kostove te prodhimit per ta bere sektorin konkurues ne tregun rajonal. Perteritja e flotes se peshkimit do te perballohet nga tre burime kryesore financimi: (i) investimet private, (ii) donatore si dhe (iii) mbeshtetje nga buxheti i shtetit.

AQPe 3. Zhvillimi i akuakultures si nje sektor i rendesishem dhe perspektiv per ekonomine vendase

AQPe 3.1. Krijimi i qendrave te reja te akuakultures, kryesisht ne veri te vendit

AQPe 3.2. Rritja e numrit te koshave notues ne det,

AQPe 3.3. Rritja e shkalles se kontrollit mbi zbatimin e masave sanitaro – veterinare me qellim garantimin e produktit per tregun vendas dhe ate Evropian

AQPe 3.4. Nxjerrja nga informaliteti i ekonomive egzistuese dhe lehtesimi i procedurave te legalizimit;

AQPe 3.5. Rritja e prodhimit te rasateve ne vend si dhe te furnizimit me ushqime si faktore kufizues ne zhvillimin e ketij aktiviteti.

AQPe 3.6. Ripopullimi me rasate peshqish i ujembledhesve te bujqesise dhe liqeneve te medhenj artificiale

Vendi ynë ka kushte për shumëfishimin e prodhimit në marikulturë, në të gjitha llojet e aktiviteteve. Ne keto kushte masat a mesiperme synojne dyfishimin e rendimentit në impiantet ekzistuese. Me masat që do të merren është e mundur një shfrytëzim afatshkurtër 4,000 kv peshk, 10,000 kv midhje dhe 100 kv karkalec. Ne afatmesem synohet zenia e 30,000 kv peshk, 20,000 kv midhje dhe 200 kv karkalec ndersa ne afatgjate 45,000 kv peshk (nga të cilët 8,000 kv në tokë), 40,000 kv midhje dhe 500 kv karkalec.

Persa i takon zhvillimit te troftikultures fillimisht (afat-shkurtër) do te synohet stabilizimi i prodhimit ne ekonomite ekzistuese. Ne periudhen afatmesem synohet ndërtimi i ekonomive në qarqet Kukës, Dibër, Shkodër, Lezhë me një kapacitet prodhues prej 10.000 kv ndersa ne afatgjate synohet që prodhimi në shkalle vendi të arrije në 20.000 kv.

AQPe 4. Mbeshtetja e industrise perpunuese dhe marketingut te produkteve peshkore

AQPe 4.1. Rritja e perpunimit te produkteve peshkore vendase per tregun shqiptar dhe ate Evropian,

AQPe 4.2. Lehtesimi i procedurave doganore per importin e produkteve peshkore qe perdoren si lende e pare per industrine perpunuese,

AQPe 4.3. Mbeshtetja e ndermarrjeve perpunuese ne drejtim te rritjes se punesimit,

AQPe 4.4. Rritja e konsumimit te produkteve peshkore te perpunuara ose jo ne Shqiperi,

AQPe 4.5. Rritja e shkalles se kontrollit veterinaro–shendetesor per produktet e peshkut qe nga prodhuesi deri te produkti i gatshem.

Bazuar ne masat e mesiperme synohet qe industria perpunuese ne periudhen afatshkurter te kape nivelet 4000 ton peshk te perpunuar dhe te punesoje mbi 2000 punonjes, ne afatmesem te prodhoje 6000 ton produkte me nje punesim prej 3000 punonjesish dhe ne afatgjate te prodhoje mbi 10 000 ton me nje fuqi puntore qe i kalon te 8000 punonjesit.

Ne nivelin e marketingut synohet qe ne afatshkurter te ngrihen merkatot ne Durres dhe Shengjin dhe qendrat e peshkimit ne ujerat e brendshme. Ne afatmesem synohet ngritja e merkatos ne Vlore dhe Sarande ndersa ne afatgjate objektivi eshte konsolidimi i merkatove te krijuara.

Gjithashtu synohet shtimi i konsumit te peshkut per fryme ne 4.5 kg/fryme ne periudhe afatshkurter, 9 kg/fryme ne afatmesem dhe 15 kg/fryme ne periudhen afatgjate.

AQPe 5. Menaxhimi i rezervave te perbashketa peshkore, peshkimit te perbashket dhe marredheniet nderkombetare

AQPe 5.1. Hartimi dhe zbatimi i planeve te menaxhimit te peshkimit per zonat kryesore te

peshkimit, perfshire mekanizmat e monitorimit.

AQPe 5.2. Aplikimi i nje peshkimi te rregulluar me qellim qe te shmange rrezikun e konfliktit ndermjet formave te ndryshme te peshkimit dhe vecanerisht peshkimit profesional me ate artizanal.

AQPe 5.3. Parandalimi ose eliminimi i mbipeshkimit, me qellim qe te inkurajoje kushte te favorshme ekonomike per te nxitur peshkimin e pergjegjshem.

AQPe 5.4. Sigurimi dhe mbeshtetja e mundesive alternative te te ardhurave nga turizmi dhe akuakultura per te krijuar mundesi diversifikimi te ardhurash ne komunitetet e peshkimit ku peshkimi eshte i paqendrueshem.

AQPe 6. Kerkim shkencor modern dhe i afte te vleresoje gjendjen e rezervave peshkore per hartimin e politikave te sakta menaxhuese

AQPe 6.1. Nje kerkim shkencor sipas nevojave te sektorit dhe ne sherbim te tij,

AQPe 6.2. Zbatimi i sistemeve te pershtateshme dhe efektive per grumbullimin, analizimin, rregjistrimin dhe paraqitjen e te dhenave per sektorin e peshkimit ne menyre qe te mundesohet perdorimi i tyre per planifikimin e peshkimit,

AQPe 6.3. Nxitja e studimeve ekonomike te kostove, perfitimeve dhe te mundesive alternative te menaxhimit per nje peshkim te pergjegjshem,

AQPe 6.4. Fuqizimi i kerkimit ne peshkim dhe akuakulture, per te mbeshtetur percaktimin e statusit te rezervave peshkore.

AQPe 7.1. Respektimi dhe zbatimi i ligjit

AQPe 7.2. Ngritja dhe funksionimi e nje strukture profesionalisht te afte dhe te pergjegjshme per garantimin e aplikimit korrekt te ligjit te peshkimit dhe mekanizmave qe garantojne funksionimin e MKS (Monitorim Kontroll Survejimit) ne te gjitha kategorite e peshkimit ne Shqiperi

AQPe 7.3. Ndertimi i nje skeme funksionale bashkepunimi te MMPAU me strukturat e tjera shtetore si dhe Organizatave te Menaxhimit te Peshkimit (OMP) duke skicuar qarte rolet ne luften kunder peshkimit te Paligjshem, Parregullt dhe te Paraportuar per nje menaxhim te pergjegjshem te peshkimit

AQPe 7.4. Sigurimi i nje mbeshtetje financiare per te garantuar infrastrukturen e duhur per krijimin dhe funksionimin e instrumentave te MCS dhe luftes kunder Peshkimit te Paligjshem te Parregullt dhe te Paraportuar.

AQPe 7.5. Garantimi i nje permiresimi te vazhdueshem ligjor konform standarteve dhe direktivave te BE, nje bashkepunim harmonik rajonal dhe nderkombetar si dhe informimin e vazhdueshem ligjor per te gjithe administraten dhe komunitetin e peshkimit.

AQPe 7.6. Trainim i OMP-ve per nje fuqizim te rolit te tyre ne zbatimin e ligjshmerise ne sektorin e peshkimit.

Synimet tona ne respektim te kuadrit ligjor per peshkimin jane regjistrimi i gjithe subjekteve te peshkimit, regjistrimi i peshkatave, markimi i anijeve, barkave dhe mjeteve te peshkimit, inspektim/kontrolli, raportimi prodhimit ne nje baze statistikore te besueshme dhe perpunimi i te dhenave per furnizimin e ploitikes me indikatore te sakte te zhvillimit dhe kontrollit te sektorit.

3. Politikat

Qellim i Politikave eshte te ndihmojne ne arritjen e qelimeve dhe objektiveve te strategjise. Nje menxhim i duhur mjedisor kerkon praktika te matura zhvillimin si nga te gjithe nivelet e qeverisjes perfshire ate qendrore, rajonale dhe lokale. Per kete duhet:

- vendimarresit qendrore te kuptojne ceshtjet mjedisore dhe te integrojne pariomet mjedisore ne politikat dhe sistemet e tyre te administrimit,

- nje kuader ligjor i plote,

- mekanizma efektive per zbatimin dhe imponimin e politikave dhe te ligjit, perfshire proceset e imponimit, instrumentet ekonomike dhe planifikimin financia,r

- mbeshtetje e vazhdueshme e edukimit, trainimit dhe informimit mjedisor,

- mjetet e vleresimit te efektivitetit te strategjise dhe masave te saj nepermjet monitorimit dhe raportimit,

- investim si nje pjese thelbesore qe shndrrohet ne nje mjet efektiv nese menaxhohet me mencuri

R	Ç	M
---	---	---

e f	ë s h t j a	ën yr a e Zg jid hj es
3 . 1 . 1	<i>I n t e g r i m i</i> Ç ë s h t j e t m j e d i s o r e n u k j a n ë z g j i d h u r s	Pr oc es e të pë rf or cu ar a ko m un iki mi dh e ko ns ult im i nd ër- in sti tu ci on al në të gji th a ni ve let e pu në s; m ek an

	i ç d u h e t n ë s t r a t e g j i t ë s e k t o r i a l e d h e n ë p r o c e s i n e z h v	iz m a m ë të mi rë të ko ns ult im it të jas ht ë m; nj ë ap lik im zy rta r të vl er ësi mi t str at eg jik mj ed is or; nj ë ud hë zi m sp ec ifi k të pë rgj ith
--	---	--

	i l l i m i t n ë p ë r g j i t h ë s i	sh ë m dh e se kt ori al të mi ni str iv e dh e au tor ite te ve lo ka le m bi Vl er ësi mi n St rat eg jik M je di so r (V S M - në).
3 . 1 . 2	<i>L i g j i p ë</i>	Të ru he t str at

	r m j e d i s i n — r i s h i k i m i , p ë r s h t a t j a e t i j n ë p ë r p u t h j e m e	eg jia e int eg ru ar e le gji sla ci on it ek zis tu es po r të nd ry sh oh en çë sh tje t kr ye so re pë r të si gu ru ar lid hj e lo gji ke dh e m un dë si re al
--	--	---

	k u s h t e t d h e k ë r k e s a t e K o m u n i t e t i t E u r o p i a n d h e z b a t i m i i t i	e pë r t'u zb at ua r.
--	--	---

	j . L e g j i s l a c i o n i a k t u a l k a d o b ë s i t ë m ë d h a s t r u k t u r o r e .	
3 . 1	P ë r	Të ris hi

3	g a t i t j a d h e d h ë n i a e <i>l</i> <i>e</i> <i>j</i> <i>e</i> <i>v</i> <i>e</i> L e j e t j a n ë t ë p a q a r t a d h e t ë	ko he n str uk tur at e lej ev e në m ën yr ë që , pa ral eli sh t m e ref or m ën le gji sla tiv e, të ap lik oh en ku sh te që de tyr oj në zb ati mi n e lig jit.
----------	---	---

	a a k t a	
3 . 1 . 4	<i>V</i> <i>e</i> <i>r</i> <i>i</i> <i>f</i> <i>i</i> <i>k</i> <i>i</i> <i>m</i> <i>i</i> d h e I n s p e k t i m i	Të pë rm irë so he n pr oc ed ur at, ka pa cit eti dh e ek sp ert iz a e or ga ne ve të in sp ek ti mi t
3 . 1 . 5	<i>Z</i> <i>b</i> <i>a</i> <i>t</i> <i>i</i> <i>m</i> <i>i</i> <i>i</i>	Të zb at oh en pr oc ed ur at e

	<i>l</i> <i>i</i> <i>g</i> <i>j</i> <i>i</i> <i>t</i> <i>d</i> <i>h</i> <i>e</i> <i>a</i> <i>p</i> <i>e</i> <i>l</i> <i>i</i> <i>m</i> <i>e</i> <i>t</i>	ref or m ua ra të us htr im it të lig jit du ke pa tur si që lli m vj elj en /m bl ed hj en e pl ot ë të ta ks av e dh e gj ob av e Të pë rc ak to he t nj ë iti
--	--	---

		ne rar m ë i thj es ht ë ad mi ni str ati v pë r sa i pë rk et ap eli m ev e pa qe në ne vo ja pë r pr oc ed im e gj yq ës or e
3 . 1 . 6	P ë r f o r c i m	Të zh vil lo he n pr oj ek tet

	i i s i s t e m e v e m o n i t o r u e s e	ak tu al e në m ëy rë që të kri jo he t nj ë sis te m që do të pë rm bu sh ë ne vo jat e <i>ac</i> <i>qu</i> <i>is</i> dh e të A gj en cis ë Eu ro pi an e të M je di sit . Të

3 . 1 . 7	I n v e s t i m i n ë <i>i n f r a s t r u k t u r ë n</i> k o m u n a l e d h e f o n d i p ë r m j e d i	pë rc ak to he t Fo nd i pë r mj ed isi n dh e di sp oz ita t pë rk at ës e në m ën yr ë që të m bë sh tet en au tor ite tet lo ka le në thi thj en e fo nd ev e
-----------------------	---	--

	s i n	të ne vo js h m e pë r inf ra str uk tur ën ba zë të mj ed isi t
3 . 1 . 8	N e v o j a t p ë r f o r c i m i n e k a p a c i	Të pë rc ak to he n dh e zb at oh en str uk tur at e pë rs ht ats h m e të ad mi

	t e t i t i n s t i t u c i o n a l d h e p l o t ë s i m i n e p e r s o n e l i t	ni str im it, të sh to he t pe rs on eli . Të pë rf or co he t in sp ek tor ati dh e pa jis jet e ko ntr oll it, të ha rto he n pl an et e in sp ek ti mi t, të id en
--	---	---

		tif ik oh en pr oc ed ur at re al e të zb ati mi t
3 . 1 . 9	<i>A d m i n i s t r i m i d h e R a p o r t i m i</i>	Të kri jo he n str uk tur at e nj ë ni ve li të lar të m on ito ri mi dh e ra po rti mi në m ën yr ë që të m

		bë sh tet et ba sh kë pu ni mi dh e ba sh kë re nd im i nd ër- in sti tu ci on al
3 . 1 . 1 0	<i>I n f o r m a c i o n i d h e K o m u n i k i m i</i>	Të ha rto he t nj ë Si ste m i A d mi ni str im it të In fo rm ac io nit M je

		di so r (S AI M) dh e të zb at oh et St rat eg jia e K o m un iki mi t.
--	--	---

4. Implikimet e Burimit

Masat buxhetore për Ministrinë e Mjedisit, Pyjeve dhe Administrimit të Ujërave gjenden në instruksionin e punës për përgatitjen e strategjisë. Shifrat tregojnë ndryshimet pasuese buxhetore në periudhën afatshkurtër:

Përqindja e rritjes së shpenzimeve		18.30%	10.20%	9.90%
	2006	2007	2008	2009
Tavani total i shpenzimeve	157,199	186,016	205,020	225,241
Ministria e Mjedisit, Pyjeve dhe Administrimit të Ujërave	1,544	1,672	1,835	1,985
Shpenzimet e MMPAU si një përqindje e tavanit total të shpenzimeve	0.98%	0.90%	0.90%	0.88%
Shkalla efektive e rritjes së shpenzimeve për MMPAU		8%	10%	8%

Ndonëse niveli i shpenzimeve po rritet në sajë të të ardhurave në rritje të qeverisë, proporcioni që harxhohet për Mjedisin, Pyjet dhe Administrimin e Ujërave është në rënie. Si e tillë, përqindja e rritjes së shpenzimeve për Ministrinë është më e ulët sesa përqindja e rritjes të shpenzimeve tavan.

Strategjia e përdorimit për shpenzimet e shtuara është të shtohet numri i stafit në Ministrinë qendrore dhe e stafit në mbështetje të institucioneve në përputhje me prioritetet e shpallura në PKPL dhe në PZMSA. Sidoqoftë, një rritje prej 8% në stafin e Ministrisë qendrore në sektorin e Mjedisit shpie në shtimin e 7 vendeve, plus një shtim prej rreth 6 vendeve në institucionet mbështetëse dmth. një total prej 13 krahasuar me 21 të shpallur në PKPL.

Numri i parashikuar i stafit të mundshëm mbi bazën e buxhetit të deklaruar vlerësohet të jetë:

	2006	2007	2008	2009
Qendror	92	100	109	118
Mbështetës	65	70	77	84
Totali	157	170	187	202

Nderkohe nevoja e parashikuar për staf me qëllim që të ndërmerret transpozimi dhe përmirësimi i disa prej elementeve të administrimit të mbrojtjes së natyrës vlerësohet të jetë:

	2006	2007	2008	2009
Qendror	92	105	117	120
Mbështetës	65	73	75	77
Totali	157	178	192	197

Krahasimi i këtyre shifrave flet fillimisht për mungesë në staf, por në një periudhë të shkurtër është plotësisht e mundur që stafi të plotësohet me burime sidomos persa i takon sektoreve të transpozimit të legjislacionit. Megjithatë, transpozimi është vetëm një element dhe zakonisht më pak i kushtueshmi në arritjen e përputhshmërisë me legjislacionin e Komunitetit Europian në fushën e mjedisit. Përcaktimi i transpozimit kërkohej dhe zbatimi e imponimi i kuadrit ligjor të transpozuar.

Përmirësimi i zbatimit/imponimit të ligjit dhe inspektimi i përmirësuar janë gjithashtu jetik për të siguruar që kuadri ligjor të transpozuar është në përputhje të plote me ato të BE-së. Pa siguruar këto klauzola ligjet do t'i shërbejnë vetëm një qëllimi të kufizuar. Sigurimi i klauzolave të mesipërme kërkon përfundimin e domosdoshëm të Agjencive Rajonale të Mjedisit në mënyrë që ato të mund të ndërmarrin funksionet e dhënies së lejeve, inspektimit dhe imponimit. Kjo nevojë nuk është marrë parasysh në shifrat e dhëna menjëherë më sipër ndërkohë që kryerja e një roli efikas nga Agjencitë Rajonale të Mjedisit do të kërkonte afro 120 të punësuar. Sipas skenarit aktual niveli i stafit do të mbetet në 40.

4.1.Implikimet e Burimeve për Financimin e Investimeve në Infrastrukturën Mjedisore

Nevojat e Investimeve

Siç është përshkruar më sipër, nevojitet një program investimesh afatgjatë në sektorin publik për të trajtuar:

- Furnizimin me ujë të pijshëm – i besueshëm, i mjaftueshëm dhe i një cilësie të përshtatshme,
- Mbledhjen e Ujërave të Mbetura – kanalizime në të gjitha qytezat me një popullsi më të madhe se 2000 banorë,
- Trajtimin e Ujërave të Mbetura – trajtimi dytësor i ujërave të mbetura të mbledhura për të gjithë qytetet,
- Mbeturinat e Ngurta – grumbullim, riciklim dhe groposje (vendgroposje dhe djegie). ,
- Tokën e Ndotur – rehabilitim i "zonave të nxehta",
- Përmirësimin teknologjik të industrive shtetërore.

Një listë e Prioriteteve të Projekteve të Investimeve Mjedisore është përgatitur nën përkujdesjen e Programit të Rindërtimit Mjedisor Rajonal (PRMR ose ReREP).

Burimet Financiare

Burimet e mundshme financiare për një program të tillë përfshijnë:

- Financimet e buxhetit të qeverisë qendrore – MPPTT
- Financimet e buxhetit të qeverisë vendore
- Financimet e qeverive vendore prej të ardhurave nga shërbimet (psh. tarifatat për ujë dhe mbeturinat e ngurta)
- Të ardhurat nga tarifatat, pagesat dhe gjatë ne respektim të legjislacionit mjedisor.
- Grantet e donatorëve ndërkombëtarë dhe donacionet
- Donatorët ndërkombëtarë ose financim nga huatë bankare.

Programi aktual i shpenzimeve kapitale të qeverisë qendrore për infrastrukturën mjedisore administrohet nga MPPTT. Shpenzimet për 2006 janë pak më shumë se 10 miliardë lekë. Nga këto, përafërsisht 62% po shpenzohen për transportin në tërësi ose 55% për rrugët dhe 23% po shpenzohet për ujë të pijshëm. Për "kanalizimet" (një kombinim i menaxhimit të ujërave të mbetura dhe

mbeturinave të ngurta) po shpenzohen më pak se 4% e buxhetit të MPPTT ose përafërsisht 380 milionë lekë.

Financimi i qeverisë vendore është shtuar në vitet e fundit nëpërmjet procesit të decentralizimit. Përqindja aktuale e të ardhurave të qeverisë vendore e shpenzuar për kanalizimet nuk dihet, por besohet të jetë e ulët.

Tarifat aktuale për shërbimet komunale të ujit kontrollohen nga rregullatori ekonomik për sektorin e ujit. Në përgjithësi niveli i tarifave të caktuara synon së paku të mbulojë kostot operacionale, por nuk lejon të ardhura të rëndësishme me të cilat të mund të rinovohet infrastruktura.

Të ardhurat nga tarifat dhe pagesat mjedisore aktualisht hyjnë në buxhetin qendror dhe nuk përdoren në mënyrë specifike për shpenzimet mjedisore.

Donatorët ndërkombëtarë kanë siguruar grante të rëndësishme në fushën e mjedisit. Shumë nga projektet e financuara nga këto grante kanë pasur si pikësynim rritjen e kapacitetit të qeverisë dhe të aktoreve të tjera për të zbatuar menaxhimin mjedisor. Një numër grantesh janë siguruar gjithashtu për të financuar zhvillimin e infrastrukturës kryesisht nëpërmjet Bashkimit Europian dhe Fondit Global për Mjedisin (Global Environment Facility). Sidoqoftë, niveli i granteve financiare që do të jetë i disponueshëm për infrastrukturën në periudhën afatshkurtër dhe afatmesme nuk është i qartë dhe do të varet si nga niveli i financimit qeveritar ashtu dhe nga aftësia për të marrë huara nga Institucionet Financiare Ndërkombëtare.

Shuma të qenësishme të huave financiare janë përdorur për ndërtimin e infrastrukturës komunale. Në 2005 kredite grumbulluese të Bankës Botërore (IDA) për Shqipërinë ishin përafërsisht 770 milionë USD. Me 2005 projektet në vazhdim në sektorin e mjedisit përfshinin:

- Projektin për Ujesjelles/Kanalizimet Bashkiake – 15 milionë USD
- Projektin për Menaxhimin e Burimeve Ujore – 15 milionë USD
- Ka edhe projekte të tjera që po zbatohen për momentin, përfshirë këtu:
- Programin e Menaxhimit të Integruar të Zonave Bregdetare dhe të Pastrimit – 20 milionë

USD

- GEF – Projekti i Menaxhimit të Integruar të Ujit dhe Ekosistemit – 20 milionë USD
- GEF – Menaxhimi i Liqenit të Shkodrës dhe Ekosistemit të Integruar – 5 milionë USD

Këto projekte po sigurojnë mbështetje të fuqishme për sektorin e ujit. Për shembull GEF – Projekti Menaxhimit të Integruar të Ujit dhe Ekosistemit do të sigurojë ndërtimin e 3 impianteve ligatinore për trajtimin e ujërave të zeza. Megjithatë, nevojiten edhe shumë projekte të tilla.

Me qëllim që të bëhet një vlerësim të mjeteve të mundshme me anë të të cilave mund të bëhen investimet e domosdoshme, një numër i vogël i skenarëve hipotetike janë marrë në shqyrtim sikurse janë përmbledhur në tabelën e mëposhtme. Për një veshtrim me të detajuar të skenareve hipotetike shihni Aneksin 1-4. Skenarët shqyrtojnë inputet nga tre burime, Qeveria Qendrore, Qeveria Vendore dhe Donatorët. Donatorët, në këtë rast përfshijnë si huatë financiare ashtu edhe grantet. Në tabelë tregohen shpenzimet e grumbulluara deri më 2004 si dhe viti në të cilin investimet e grumbulluara do të arrijnë shifrën 1 miliardë Euro.

Skenare hipotetike të investimeve në ujesjelles-kanalizime

	Q e v e r i a	Q e v e r i a	D o n a t o r ë t		
	Q e n d r	V e n d o			

	o r e	r e			
	€ 3 m n ë v i t r r i t j e 6 % n ë v i t	0	€ 2 0 m n ë v i t r r i t j e 3 % n ë v i t		
	€ 3 m n ë v i t r r i t j e f i l l	€ 1 m n ë v i t r r i t j e 6 % n	€ 2 0 m n ë v i t r r i t j e 3 %		

	e s t a r e 1 8 % , 1 0 % , 1 0 % d h e m e p a s 6 % n ë v i t	ë v i t	n ë v i t		
	€ 3 m n ë v i t r r	€ 1 m n ë v i t r r	€ 2 0 m n ë v i t r		

	it je f i l l e s t a r e 1 8 % , 1 0 % , 1 0 % e r r i t u r m ë p a s 1 0 % n ë v i	it je 1 0 % n ë v i t	rit je 6 % n ë v i t		
--	--	--	--	--	--

	t				
	€	€	€		
	7	1	2		
	.	.	0		
	5	5	m		
	m	m	n		
	n	r	ë		
	ë	r	v		
	v	r	i		
	i	i	t		
	t	t	r		
	r	j	r		
	r	e	i		
	i	1	t		
	t	0	j		
	j	%	e		
	e	n	6		
	f	e	%		
	i	v	n		
	l	i	ë		
	l	t	v		
	e		i		
	s		t		
	t				
	a				
	r				
	e				
	1				
	8				
	%				
	,				
	1				
	0				
	%				
	,				
	1				
	0				
	%				
	e				
	r				
	r				
	i				
	t				
	u				
	r				

	m ë p a s 5 % n ë v i t				
--	--	--	--	--	--

Në të gjithë këta skenarë ka një mbështetje të fuqishme nga financimet e donatorëve. Në mungesë të financimeve të donatorëve, arritja e objektivit të investimeve prej 1 miliardë Eurosh brenda një periudhe 20 vjeçare, duke supozuar se skenari optimist i rritjes për shpenzimet tavan do të vazhdojë (rritje 6% në vit), do të duheshin përafërsisht 2.4% e shpenzimeve totale publike që të përdoreshin për investimet e kanalizimeve gjatë 20 viteve të ardhshme.

Kjo do ta bënte nivelin e investimeve të krahasueshëm me atë të rrjetit rrugor që aktualisht arrin përafërsisht 3.5% të shpenzimeve tavan (5.5 miliard lekë = 45 milion Euro në vit).

Nuk ka gjasa të shumta që nivele të tilla shpenzimi për investimet e kanalizimeve të jenë të pranueshme në periudhën afatshkurtër. E shprehur më thjeshtë, duhet gjetur një skenar realist i cili kërkon një angazhim të fuqishëm por të realizueshëm nga ana e qeverisë dhe një nivel realist mbështetjeje nga donatorët e jashtëm.

Nga skenarët hipotetikë 1-3 vihet re një rritje e vogël në angazhimin e qeverisë dhe rritja e vazhdueshme në financimin e donatorëve. Këto ndoshta nuk janë realiste pasi ka të ngjarë që donatorët të mos i shtojnë vazhdimisht kontributet e tyre pa pasur një angazhim të krahasueshëm nga ana e qeverisë.

Si skenarë më realist konsiderohet skenari 4. Kjo do të kërkonte një angazhim nga ana e qeverisë për të rritur proporcionin e të ardhurave publike që do të shpenzohen në investime për kanalizime nga niveli aktual prej 0.24% në përafërsisht 0.6% (këtu duhet theksuar se shpenzimi aktual për furnizim me ujë të pijshëm, arrin 1.5% të shpenzimeve totale), duke mos marrë parasysh pagesat e borxheve, të cilat janë potencialisht të qenësishme.

Pas marrjes së statusit “shtet i pranuar për hyrje”, Shqipëria do të ketë akses në fondet e parahyrjes të BE nëpërmjet Instrumentit të Parahyrjes (IPA). Me hyrjen pritet që një sasi e madhe e financimeve në grante do të sigurohet nëpërmjet strukturave mbështetëse të BE siç janë Fondet e Kohezionit dhe Fondi Struktural. Niveli i financimit të granteve është i vështirë të parashikohet. Megjithatë, supozohet se financimi i granteve për këto financime mund të mbahet në nivelet e mëposhtme:

P e r i u d h a		
2	5	I

0 0 7 — 2 0 1 0	m i l i o n ë E u r o	P A , G E F , D o n a t o r ë D y p a l ë s h
2 0 1 1 — 2 0 1 7	1 0 m i l i o n ë E u r o	I P A , G E F , D o n a t o r ë D y p a l ë s h
2	1	F

0	5	o
1		n
8	m	d
–	i	e
	l	t
2	i	
0	o	e
2	n	
7	ë	B
		E
	E	,
	u	
	r	G
	o	E
		F
		,
		D
		o
		n
		a
		t
		o
		r
		ë
		D
		y
		p
		a
		l
		ë
		s
		h

Madje dhe duke përdorur këto supozime, përsëri do të kërkohet një sasi e qenësishme e financimeve borxh, prej rreth 400 milionë Eurosh gjatë periudhës së programit të investimeve (2007 – 2027). Pagimi i këtyre borxheve do të ngarkojë me një barrë të rëndë buxhetin e qeverisë, i cili do të kërkojë që të rritet shpenzimi për shërbimet e borxhit gjatë kësaj periudhe me 10-15 milionë Euro në vit dhe të vazhdojë në këtë nivel për 10-20 vjet pas përfundimit të programit. Mbetet në pikëpyetje nëse nivele të tilla borxhi janë të qendrueshme.

Mekanizmi për zbatim

Aktualisht procesi i financimit të infrastrukturës për kanalizimet administrohet nga MPPTT. Ndërsa nuk ka asnjë dyshim që MPPTT do të ketë një rol qendror në këtë proces, krijimi i një Fondi Mjedisor me bazë të gjerë siç propozohet në Programin e Qeverisë shikohet si një avantazh.

Sipas skenarëve të përshkruar më sipër, Fondi i Mjedisit do të jetë përgjegjës për administrimin e shpërndarjes së fondeve prej përafërsisht 25 milionë Eurosh më 2008, që do të rritet me kalimin e kohës. Madhësia ekzakte e strukturës administrative që nevojitet për punën e fondit do të varet nga shkalla me të cilën personeli i fondit do të jete përgjegjës për tenderimin, kontraktimin, mbikëqyrjen dhe auditimin e punimeve aktuale. Megjithatë, këto përgjegjësi fillimisht nuk janë në Fond, do të ishte e arsyeshme të krijohet një njësi brenda fondit, e cila do të krijonte mbështetje dhe këshillim për autoritetet vendore dhe ato rajonale në kryerjen e këtyre detyrave. Mbi bazën e krahasimeve me organizata financuese të njëjta në vende të tjera, (siç është Fondi Shtetëror Mjedisor i Republikës Çeke), vlerësohet se krijimi i fondit do të kërkojë një personel prej afërsisht 20 vetësh. Me

kalimin e kohës do të kërkohet që ky fond të rritet për t’u marrë me volumin më të madh të financimit të tij. Kostot e administrimit të fondeve janë përlogaritur në rreth 20 milionë Lekë në vit. Kostot e pagave vjetore do të pakësohen nga transferimi i stafit në njësitë përkatëse të MPPTT. Kostot e krijimit fillestar vlerësohen të jenë të të njëjtës madhësi. Për më tepër rekomandohet që të bëhet një projekt i asistencës teknike të jashtme (ashtu siç ishte kohët e fundit rasti në Bosnje) për të ndihmuar në ngritjen e fondit. Kosto të vogla do të shoqërohen gjithashtu me ngritjen e një bordi të Menaxhimit si dhe me auditimin dhe botimin e llogarive të Fondit.

5. Përgjegjësia, Monitorimi dhe Vlerësimi

Për monitorimin dhe zbatimin e strategjisë janë identifikuar një gamë e gjerë treguesish. Këtu futen treguesit e gjendjes së mjedisit, te sigurimit të infrastrukturës, te përpjekjeve për investime dhe te transpozimit të kuadri ligjor te BE-se.

Treguesit Mjedisorë

E l e m e n t i	T r e g u e s i	P a r a m e t r a t B a z ë
A j r i	P ë r p u t h j a e c i l e s i s e s e a	S u b s t a n c a t ë g r i m c u a r a , o z

	j r i t m e s t a n d a r d e t e c i l ë s i s ë	o n , S O x , N O x ,
U j i	P ë r p u t h j a m e s t a n d a r d e t e	N d o t j a b a k t e r o l o g j i k e

	u j ë r a v e b a n j a t o r e n ë p l a z h e t b r e g d e t a r e	
U j i	P ë r p u t h j a m e o	O k s i g j e n i m i , B i

	b j e k t i v a t e k e r k u a r a p e r p e s h q i t e l u m e n j v e	o - t o k s i c i t e t i
B i o d i v e r s i t	P ë r q i n d j e e	S i p e r f a q j a

e t i	t e r r i t o r i t e s h p a l l u r s i e m b r o j t u r	e t e r r i t o r i t
B i o d i v e r s i t e t i	P ë r q i n d j a e l l o j e	P ë r q i n d j a e r r e z i

	v e t ë m b r o j t u r a n ë r r e z i k z h d u k j e	k u a r
--	--	------------------

Të dhënat për njoftimin e këtyre treguesve janë duke u mbledhur aktualisht por jo me një standard të cilësisë së lartë. Masat për të përmirësuar monitorimin mjedisor siç janë përcaktuar më lartë do të sigurojnë të dhënat e domosdoshme në të ardhmen.

Treguesit e Performancës së Infrastrukturës Mjedisore

Elementi	Treguesi
Mbledhja e Ujërave të Zeza	Popullsia e lidhur me grumbullimin qendror të ujërave të zeza
Trajtimi i Ujërave të Zeza	Përqindja e ujërave të zeza që i nënshtrohet një trajtimi të përshtatshëm
Mbetjet	Mbledhja dhe hedhja e mbeturinave
Mbetjet	Riciklimi i mbeturinave

Të dhënat për përlogaritjen e këtyre treguesve janë aktualisht në dispozicion por ato nuk janë

raportuar rregullisht.

Treguesit Financiarë

Elementi	Treguesi
Ujërat e Zeza	Investime (me çmime të fiksuara) në vit për infrastrukturën e ujërave të zeza
Menaxhimi i Mbetjeve Urbane	Investime (me çmime të fiksuara) në vit për mbeturina të ngurta
Tokë e Ndotur	Investime (me çmime të fiksuara) në vit për rehabilitimin e tokave të ndotura
Menaxhimi i Mjedisit	Shpenzime operationale (me çmime të fiksuara) në vit për mbrojtjen e mjedisit

Të dhënat me të cilat mund të njoftojmë për këta tregues mbahen nga Qeveria por nuk janë raportuar.

Treguesit Administrativë

Elementi	Treguesi
Transpozimi i Legjislacionit	Shkalla e përputhjes midis Legjislacionit Kombëtar dhe Legjislacionit të Komunitetit Europian

Raportimi i saktë i këtij treguesi mund të mos jetë praktik për periudhën afatshkurtër pasi ai kërkon konkretizimin e tabelave për pajtueshmërinë e shumë zërave të legjislacionit. Megjithatë, zbatimi i tij duhet të planifikohet, meqenëse kjo është një kërkesë e procesit të hyrjes në BE dhe përdoret nga Komisioni Evropian për të gjykuar mbi progresin në arritjen e kërkesave për anëtarësim.

5.1 Koordinimi

Shumë prej masave, që duhet të merren për zbatimin e kësaj strategjie, përfshijnë punën e një varg ministrish dhe institucioneve ndihmëse. Për shembull, për të siguruar ruajtjen e biodiversitetit duhet të merren masa kryesisht nga Ministria e Mjedisit, Pyjeve dhe Administrimit të Ujërave, por gjithashtu kërkohet edhe mbështetja e Ministrisë së Punëve Publike, Transportit dhe Telekomunikacionit, Ministrisë së Bujqësisë, Ushqimit dhe Mbrojtjes së Konsumatorit, si dhe institucioneve të tyre mbështetëse.

Po kështu administrimi i mbetjeve urbane është përgjegjësi e pushtetit vendor, por ata do të kenë nevojë si për ndihmën e Autoriteteve Rajonale ashtu edhe të institucioneve qendrore duke përfshirë Ministrinë e Mjedisit, Pyjeve dhe Administrimit të Ujërave, Ministrinë e Punëve Publike, Transportit dhe Telekomunikacionit si dhe Fondit të Mjedisit.

Këto janë vetëm dy shembuj, të shkëputur nga shumë të tjerë. Ndihet qartë nevoja për bashkëpunim ndërministror dhe ndër-institucional për zbatimin e kësaj strategjie dhe arritjen e dy 9objektivave kryesore të saj që janë një zhvillimi i qëndrueshëm dhe pranimi në Bashkimin Europian. Ky koordinim dhe bashkëpunim duhet të realizohet si në nivel ekspertësh ashtu edhe në nivele të larta të hierarkisë zyrtare.

Në përfundim me këtë instruksion është ngritur një grup pune ndërministerial.

5.2 Njësitë Mjedisore dhe Ekspertët Mjedisorë

Edhe pse MMPAU është ministria kryesore që përgjigjet për administrimin e mjedisit, përgjegjësi po kaq të mëdha bien dhe ndahen edhe në shumë ministri të tjera. Në çdo ministri do të krijohet një Njësi Mjedisore, për t'u siguruar se, çdo gjë që është marrë përsipër të kryhet në këtë Strategji, do të zbatohet plotësisht dhe në mënyrë të koordinuar. Çdo Njësi Mjedisore do të drejtohet nga një Ekspert Mjedisi i cili do t'i raportojë drejtpërsëdrejti Ministrin përkatës.

Qëllimi kryesor i çdo Njësie Mjedisore do të jetë mbështetja e zbatimit të masave dhe detyrave të parashtruara në këtë Strategji, brenda ministrive të tyre, nëpërmjet këshillimit me drejtoritë e specializuara, shkëmbimit të informacioneve, monitorimit dhe raportimit. Në këtë kontekst, secili Ekspert Mjedisi do të jetë përgjegjës për sigurimin e mbështetjes së Ministrin në Komisionin Parlamentar për Mjedisin. Njësitë Mjedisore do të jenë përgjegjëse për përpilimin e raporteve mbi ecurinë e zbatimit të kësaj Strategjie çdo tre muaj.

Do të ngrihet një rrjet Njësish Mjedisore, për të marrë masa për shkëmbimin e shpejtë dhe efikas të informacionit në nivel bazë, përfshirë kalimin e të dhënave në regjistrat publikë. Ekspertët Mjedisorë do të takohen të paktën një herë në gjashtë muaj me MMPAU për të diskutuar dhe zgjidhur problemet që dalin nga zbatimi i kësaj Strategjie, përfshirë zbatimin e dispozitave të Vlerësimit Strategjik Mjedisor.

Madhësia e sektorit do të jetë në përpjesëtim me shkallën e përgjegjësisë që ka Ministria. Në disa raste mund të jetë e dobishme, që Njësitë e Mjedisit të marrin edhe disa përgjegjësi për probleme të Shëndetit dhe të Sigurisë, brënda ministrisë së tyre. Personeli i këtyre Njësive do të trajnohet dhe mbështetet me asistencë teknike nga Ministria e Mjedisit, Pyjeve dhe Administrimit të Ujërave.

5.3 Monitorimi i ecurisë

Kjo strategji është pjesë e sistemit të administrimit të mjedisit. Sikurse është diskutuar edhe në kapitujt pararendës, sistemi i administrimit mjedisor mishëron monitorimin dhe raportimin e ecurisë. Meqë strategjia është pjesë e sistemit, edhe ajo ka nevojë për monitorim.

Efikasiteti i zbatimit - monitorimi i punës së kryer

Një nga qëllimet kryesore të strategjisë është zbatimi i një sistemi modern për administrimin mjedisor. Duhet, medoemos të kuptojmë, nëse ky sistem po funksionon apo jo. A janë siguruar burimet e duhura dhe a po zbatohen procedurat e duhura? Informacioni në lidhje me ecurinë e sistemit të administrimit është thelbësor për të bërë vlerësimin e efikasitetit të tij apo të nevojave për rregullime apo reformim. Një gjë e tillë kërkon monitorim të rregullt të "prodhimtarisë". Kjo do të mbulojë aspektet e komandës dhe kontrollit të sistemit: dhënjen e lejes, përditësimin e lejes, shpeshtësinë e inspektimeve, efikasitetin në mbledhjen e gjobave, por do të duhet të mbulojë gjithashtu edhe aspekte të tjera të efikasitetit administrativ si p.sh. kohën që nevojitet për t'iu përgjigjur një kërkesë për informacion, paraqitur nga një anëtar i publikut, ose kohën që duhet për të përgatitur raportet dhe komunikimet e ndryshme që bëhen.

Treguesit e identifikuar më sipër do të përdoren për të monitoruar ecurinë e zbatimit të çdo mase që merret.

Efikasiteti i këtyre veprimeve – monitorimi i plotësimit të standardeve

Të dish nëse sistemi i administrimit po funksionon me efikasitet apo jo, është një tregues edhe i performancës së institucioneve të administrimit, por, gjithsesi, ky fakt nuk tregon se sa të efektshme janë masat që po zbatohen. Edhe efekti mbi mjedisin apo mbi treguesit e presioneve ka gjithashtu nevojë të matet. Për shembull, nëse vihet një tarifë për bllokim të lëvizjes në qendër të Tiranës, për të ulur nivelet e larta të trafikut, atëherë do të jetë e rëndësishme të monitorohet efekti i tarifës tek numri i automjeteve që hyjnë në qendër të qytetit, me qëllim që tarifa e vendosur të jetë e një niveli të përshtatshëm dhe të ketë efektin e dëshiruar.

Identifikimi i nevojave të reja – përgjigjja ndaj ndryshimeve

Gjatë gjithë zbatimit të strategjisë, duhet të ngrihen supozime për sa i përket prirjeve të një sërë faktorësh, përfshirë zhvillimin e popullsisë, industrisë apo konsumit shtëpiak, me qëllim që të përcaktohet, për shembull, shkalla e duhur dhe natyra e projekteve të investimit. Siç ndodh rëndom edhe me supozimet e tjera, nuk mund të jemi plotësisht të sigurt se këto supozime janë të sakta. Ndaj, duhet të jemi vigjilentë kur të shfaqen probleme dhe prirje të reja, si dhe të jemi gati për të analizuar impaktin e tyre në strategjinë tonë.

Ekspertët Mjedisorë

Ecuria e zbatimit të kësaj strategjie do të monitorohet nga çdo Ekspert Mjedisi dhe raportimi në Komisionin Parlamentar perkates për Mjedisin do të bëhet nëpërmjet ministrave.

5.4 Raportimi i ecurisë

Informacioni i mbledhur gjatë monitorimit të zbatimit të strategjisë nuk do të ketë vlerë, nëse nuk raportohet dhe nuk u jepet edhe të tjerëve.

Raportimi dhe komunikimi ndërmjet institucioneve qeveritare

Kjo strategji kërkon zgjidhjen e disa çështjeve të ndërlikuara që përfshijnë një sërë sektorësh. Me qëllim që t'u jepet një zgjidhje këtyre çështjeve, është e rëndësishme që institucionet tona të komunikojnë hapur dhe të shkëmbejnë informacionin që kanë.

Vështirësitë praktike dhe teknike kanë qenë pengesë që një gjë e tillë të realizohet me

efikasitet në të shkuarën. Sidoqoftë, me përmirësimin e sistemeve të komunikimit ndër-institucional, sidomos nëpërmjet përdorimit të teknologjisë së re të komunikimit, këto vështirësi duhet të pakësohen.

Krijimi i Komisionit Ndërmintor për Mjedisin dhe sistemi i Grupeve të Posaçme të Punës duhet të shërbejnë për të mos lejuar që pengesat që ekzistojnë në shkëmbimin e informacionit të vënë në rrezik zbatimin e kësaj strategjie.

Komunikimi me publikun dhe aktorët e tjerë

Publiku, industria, tregtia, OJQ-të, donatorët dhe agjensitë ndërkombëtare janë të gjithë pjesëmarrës të domosdoshëm në këtë strategji. Si mund të shpresojmë që ata të marrin pjesë në mënyrë efikase, nëse nuk u tregojmë në një mënyrë të strukturuar dhe efikase se ç'po ndodh?

Grupit të Veprimit në Mjedis do t'i jepen buletine të rregullt informativë, mbi zbatimin e strategjisë dhe buletine të tjerë informativë mbi gjendjen e mjedisit, përfshirë këtu edhe një raport vjetor.

Apendiksi 1: Skenar Investimi për Infrastrukturën e kanalizimeve

Skenarët e mëposhtëm janë paraqitur në mijëra Euro.

Një përlllogaritje e thjeshtë tregon se që të arrihet një shpenzim kapital prej 1 miliard Eurosh për 20 vjet do të kërkojë një shpenzim vjetor prej afërsisht 100 milion Eurosh në vit.

Skenari 1

Ky është një skenar bazë që parashikon:

- Një rritje përqindjeje prej 6% në vit për shpenzimet e qeverisë qendrore.

- Asnjë kontribut nga qeveria vendore.

- Një kontribut vjetor fillestar nga donatorët prej 20 milion Eurosh me një përqindje vjetore rritjeje prej 3%.

kontribut	-	Rritja vjetore e kontributit (ne %)	-	2006	-	2007	-	2008	-	2009	-	2010	-	2011	-	2012	-	2013	-
kontribut	-	6.0%	-	3,000.00	-	3,180.00	-	3,370.80	-	3,573.05	-	3,787.43	-	4,014.68	-	4,255.56	-	4,510.89	-
kontribut	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
kontribut i shtesë	-	6.0%	-	3,000.00	-	3,180.00	-	3,370.80	-	3,573.05	-	3,787.43	-	4,014.68	-	4,255.56	-	4,510.89	-
kontribut	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
kontribut	-	3.0%	-	20,000.00	-	20,600.00	-	21,218.00	-	21,854.54	-	22,510.18	-	23,185.48	-	23,881.05	-	24,597.48	-
kontribut i shtesë	-	-	-	13%	-	13%	-	14%	-	14%	-	14%	-	15%	-	15%	-	15%	-
kontribut	-	-	-	23,000.00	-	23,780.00	-	24,588.80	-	25,427.59	-	26,297.61	-	27,200.16	-	28,136.61	-	29,108.37	-
kontribut	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
kontribut	-	-	-	23,000.00	-	46,780.00	-	71,368.80	-	96,796.39	-	123,094.00	-	150,294.15	-	178,430.76	-	207,539.12	-
kontribut	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Gjatë periudhës afatmesme skenari realizon një investim prej afërsisht 238 milion Eurosh. Objektivi afatgjatë prej 1 miliardë eurosh përballlohet në vitin 2032

Skenari 2

Ky skenar parashikon:

- Një rritje përqindjeje prej 6% në vit për shpenzimet e qeverisë qendrore me përjashtim të viteve 2007 – 2009 ku përqindjet e shpenzimeve të rritura aplikohen në linjë me kuadrin

makroekonomik.

- Një kontribut fillestar prej qeverisë vendore prej 1 milion Eurosh në vit me një përqindje rritjeje prej 6%.

- Një kontribut vjetor fillestar nga donatorët prej 20 milion Eurosh me një përqindje rritjeje vjetore prej 3%.

butet	- Rritja vjetore e kontributit (ne %)	- 2006	- 2007	- 2008	- 2009	- 2010	- 2011	- 2012	- 2013	-
or	- 6%	- 3,000.00	- 3,540.00	- 3,894.00	- 4,283.40	- 4,540.400	- 4,812.83	- 5,101.60	- 5,407.69	-
r	- 6%	-	- 1,000.00	- 1,100.00	- 1,210.00	- 1,282.60	- 1,359.56	- 1,441.13	- 1,527.60	-
i it	-	- 3,000.00	- 4,540.00	- 4,994.00	- 5,493.00	- 5,823.00	- 6,172.38	- 6,542.73	- 6,935.29	-
	-	-	- 18%	- 10%	- 10%	-	-	-	-	-
or	- 3%	- 20,000.00	- 20,600.00	- 21,218.00	- 21,854.54	- 22,510.18	- 23,185.48	- 23,881.05	- 24,597.48	-
buti i rise	-	-	- 18%	- 19%	- 20%	- 21%	- 21%	- 22%	- 22%	-
	-	- 23,000.00	- 25,140.00	- 26,212.00	- 27,347.94	- 28,333.18	- 29,357.87	- 30,423.77	- 31,532.77	-
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
zimet	-	- 23,000.00	- 48,140.00	- 74,352.00	- 101,699.94	- 130,033.12	- 159,390.99	- 189,814.76	- 221,347.53	-
hsh	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Gjatë Periudhës afatmesme ky skenar realizon një investim prej përafërsisht 255 milion Eurosh. Objektivi afatgjatë prej 1 miliardë Eurosh investime përballohet në 2031.

Skenari 3

Ky skenar parashikon:

- Një përqindje rritjeje prej 10% në vit nga shpenzimet e qeverisë qendrore me përjashtim të viteve 2007 – 2009 ku përqindjet e shpenzimeve të shtuara aplikohen në linjë me kuadrin makroekonomik.

- Një kontribut fillestar nga qeveria vendore prej 1 milion Eurosh në vit me një përqindje rritjeje prej 10%.

- Një kontribut vjetor fillues nga donatorët prej 20 milion Eurosh me një përqindje rritjeje vjetore prej 6%.

butet	- Rritja vjetore e kontributit (ne %)	- 2006	- 2007	- 2008	- 2009	- 2010	- 2011	- 2012	- 2013	-

or	- 10%	- 3,000.00	- 3,540.00	- 3,894.00	- 4,283.40	- 4,540.400	- 4,812.83	- 5,101.60	- 5,407.69	-
r	- 10%	-	- 1,000.00	- 1,100.00	- 1,210.00	- 1,282.60	- 1,359.56	- 1,441.13	- 1,527.60	-
i it	-	- 3,000.00	- 4,540.00	- 4,994.00	- 5,493.00	- 5,823.00	- 6,172.38	- 6,542.73	- 6,935.29	-
	-	-	- 18%	- 10%	- 10%	-	-	-	-	-
or	- 6%	- 20,000.00	- 21,200.00	- 22,472.00	- 23,820.32	- 25,249.54	- 26,764.51	- 28,370.38	- 30,072.61	-
buti i rise	-	-	- 18%	- 18%	- 19%	- 19%	- 20%	- 20%	- 21%	-
	-	- 23,000.00	- 25,740.00	- 27,466.00	- 29,313.72	- 31,292.28	- 33,411.53	- 35,682.10	- 38,115.49	-
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
zimet	-	- 23,000.00	- 48,740.00	- 76,206.00	- 105,519.72	- 136,812.00	- 170,223.52	- 205,905.62	- 244,021.11	-
hsh										

Gjatë periudhës afatmesme ky skenar realizon një investim prej përafërsisht 285 milion Eurosh. Objektivi afatgjatë prej 1 miliardë Eurosh arrihet në vitin 2026.

Skenari 4

Ky skenar parashikon:

- Një rritje shumë të madhe fillestare (254%) nga shpenzimet e qeverisë qendrore në një nivel prej 0.5% të të gjithë shpenzimeve qeveritare i pasuar nga rritjet 2008 – 2009 në linjë me kuadrin makroekonomik dhe 5% më pas.

- Një rritje fillestare shume e madhe në shpenzimet e qeverisë vendore në një nivel 0.1% të shpenzimeve tërësore qeveritare ndjekur nga rritje në 2007 – 2009 ne linjë me një kuadër makroekonomik dhe 10% më pas.

- Një kontribut vjetor fillestar nga donatorët prej 20 milion Eurosh me një përqindje rritjeje vjetore prej 6%

Ky skenar tepër optimist rezulton në arritjen e një shpenzimi përafërsisht prej 360 milion Eurosh më 2014 dhe arritjen e objektivit prej 1 miliard Eurosh me 2024.

butet	- Rritja vjetor e e kontri butit (ne %)	- 2006	- 2007	- 2008	- 2009	- 2010	- 2011	- 2012	- 2013	-
or	- 5.0%	- 3,000.00	- 7,623.61	- 8,385.97	- 9,224.56	- 9,685.79	- 9,685.79	- 9,685.79	- 9,685.79	-
r	- 10.0%	- -	- 1,524.72	- 1,677.19	- 1,844.91	- 2,029.40	- 2,232.34	- 2,455.58	- 2,701.14	-
i t	-	- 3,000.00	- 9,148.33	- 10,063.16	- 11,069.48	- 11,715.20	- 11,918.14	- 12,141.37	- 12,386.93	-
	-	-	- 254%	- 9%	- 8.7%	- 8.2%	- 8.1%	- 8%	- 7.8%	-
or	- 6%	- 20,000.00	- 25,000.00	- 26,500.00	- 28,090.00	- 29,775.40	- 31,561.92	- 33,455.64	- 35,462.98	-
buti i rise	-	-	- 27%	- 28%	- 28%	- 28%	- 27%	- 27%	- 26%	-
	-	- 23,000.00	- 34,148.33	- 36,563.16	- 39,159.48	- 41,490.60	- 43,480.06	- 45,597.01	- 47,849.91	-
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
zimet	-	- 23,000.00	- 57,148.33	- 93,711.49	- 132,870.97	- 174,361.56	- 217,841.62	- 263,438.63	- 311,288.54	-
hsh										

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--